



—
Верховний
Суд

ОГЛЯД
судової практики
Касаційного кримінального суду
у складі Верховного Суду
за 2023 рік

ЗМІСТ

| | |
|--|----|
| РОЗДІЛ I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ | 11 |
| I. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ | 11 |
| 1. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння | 11 |
| 1.1. Необхідна оборона | 11 |
| 1.2. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення | 12 |
| 2. Звільнення від кримінальної відповідальності | 13 |
| 2.1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим | 13 |
| 2.2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки | 13 |
| 2.3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності | 13 |
| 3. Покарання та його види | 15 |
| 3.1. Поняття покарання та його мета | 15 |
| 3.2. Штраф | 15 |
| 3.3. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю | 15 |
| 4. Призначення покарання | 16 |
| 4.1. Загальні засади призначення покарання | 16 |
| 4.2. Обставини, які пом'якшують покарання | 16 |
| 4.3. Обставини, які обтяжують покарання | 17 |
| 4.4. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом | 17 |
| 4.5. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень | 18 |
| 4.6. Призначення покарання за сукупністю вироків | 19 |
| 4.7. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення | 19 |
| 4.8. Обчислення строків покарання | 20 |
| 5. Звільнення від покарання та його відбування | 20 |
| 5.1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням | 20 |
| 5.2. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням | 24 |
| 5.3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років | 25 |
| 5.4. Звільнення від покарання за хворобою | 25 |
| 6. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх | 26 |
| 6.1. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру | 26 |

| | |
|--|----|
| 6.2. Громадські та виправні роботи | 26 |
| II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ | 26 |
| 7. Злочини проти основ національної безпеки України | 26 |
| 7.1. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК) | 26 |
| 7.2. Державна зрада (ст. 111 КК) | 27 |
| 7.3. Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК) | 27 |
| 8. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи | 27 |
| 8.1. Умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК) | 27 |
| 8.2. Умисне вбивство за наявності обтяжуючих обставин (ч. 2 ст. 115 КК) | 28 |
| 8.3. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК) | 28 |
| 8.4. Домашнє насильство (ст. 126-1 КК) | 29 |
| 8.5. Залишення в небезпеці (ст. 135 КК) | 29 |
| 8.6. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК) | 30 |
| 9. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи | 31 |
| 9.1. Зґвалтування (ст. 152 КК) | 31 |
| 9.2. Сексуальне насильство (ст. 153 КК) | 32 |
| 9.3. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК) | 32 |
| 10. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина | 33 |
| 10.1. Порушення недоторканості житла (ст. 162 КК) | 33 |
| 10.2. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК) | 33 |
| 10.3. Порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176 КК) | 33 |
| 11. Кримінальні правопорушення проти власності | 34 |
| 11.1. Крадіжка (ст. 185 КК) | 34 |
| 11.2. Грабіж (ст. 186 КК) | 34 |
| 11.3. Розбій (ст. 187 КК) | 34 |
| 11.4. Шахрайство (ст. 190 КК) | 35 |
| 11.5. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 197-1 КК) | 35 |
| 12. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності | 36 |
| 12.1. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК) | 36 |
| 12.2. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону | |

| | |
|---|----|
| (ст. 211 КК) | 36 |
| 13. Кримінальні правопорушення проти довкілля | 37 |
| 13.1. Порушення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин (ст. 240 КК) | 37 |
| 13.2. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249 КК) | 37 |
| 14. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки | 38 |
| 14.1. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК) | 38 |
| 15. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва | 38 |
| 15.1. Порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК) | 38 |
| 16. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту | 39 |
| 16.1. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту (ст. 276 КК) | 39 |
| 16.2. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК) | 39 |
| 17. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності | 40 |
| 17.1. Хуліганство (ст. 296 КК) | 40 |
| 18. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення | 40 |
| 18.1. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням (ст. 313 КК) | 40 |
| 19. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації | 40 |
| 19.1. Розголошення державної таємниці (ст. 328 КК) | 40 |
| 20. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів | 41 |
| 20.1. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК) | 41 |
| 20.2. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (ст. 357 КК) | 41 |
| 20.3. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК) | 41 |

| | |
|--|----|
| 21. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг | 42 |
| 21.1. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК) | 42 |
| 21.2. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 КК) | 42 |
| 21.3. Службове підроблення (ст. 366 КК) | 42 |
| 21.4. Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК) | 43 |
| 21.5. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК) | 44 |
| 21.6. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК) | 45 |
| 21.7. Зловживання впливом (ст. 369-2 КК) | 45 |
| 22. Кримінальні правопорушення проти правосуддя | 45 |
| 22.1. Невиконання судового рішення (ст. 382 КК) | 45 |
| 22.2. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК) | 46 |
| 23. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення) | 46 |
| 23.1. Самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК) | 46 |
| 23.2. Дезертирство (ст. 408 КК) | 47 |
| 23.3. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК) | 47 |
| 24. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку | 47 |
| 24.1. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників (ст. 436-2 КК) | 47 |
| РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ | 49 |
| 1. Засади кримінального провадження | 49 |
| 1.1. Забезпечення права на захист | 49 |
| 1.2. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості | 50 |
| 2. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження | 51 |
| 2.1. Склад суду | 51 |
| 2.2. Сторона обвинувачення | 51 |
| 2.3. Сторона захисту | 52 |
| 3. Докази і доказування | 53 |

| | |
|---|----|
| 3.1. Допустимість доказу | 53 |
| 3.2. Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини | 53 |
| 3.3. Визнання доказів недопустимими | 54 |
| 3.4. Обставини, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні | 55 |
| 3.5. Збирання доказів | 55 |
| 3.6. Показання | 56 |
| 3.7. Висновок експерта | 57 |
| 4. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення | 57 |
| 4.1. Додатки до протоколів | 57 |
| 5. Процесуальні витрати | 58 |
| 5.1. Витрати на правову допомогу | 58 |
| 6. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу | 58 |
| 6.1. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому | 58 |
| 6.2. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю | 60 |
| 7. Заходи забезпечення кримінального провадження | 61 |
| 7.1. Протокол затримання | 61 |
| 8. Загальні положення досудового розслідування | 61 |
| 8.1. Початок досудового розслідування | 61 |
| 8.2. Підслідність | 63 |
| 8.3. Строки досудового розслідування | 63 |
| 9. Слідчі (розшукові) дії | 64 |
| 9.1. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи | 64 |
| 9.2. Пред'явлення особи для впізнання | 65 |
| 9.3. Проникнення до житла чи іншого володіння особи | 65 |
| 9.4. Обшук | 66 |
| 9.5. Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи | 66 |
| 9.6. Огляд | 66 |
| 9.7. Слідчий експеримент | 67 |
| 9.8. Підстави проведення експертизи | 67 |
| 9.9. Розгляд слідчим суддею клопотання про проведення експертизи | 69 |
| 9.10. Отримання зразків для експертизи | 69 |
| 10. Негласні слідчі (розшукові) дії | 70 |
| 10.1. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій | 70 |
| 10.2. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій | 70 |
| 10.3. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій в інших цілях або передання інформації | 71 |

| | |
|---|----|
| 10.4. Втручання у приватне спілкування | 71 |
| 10.5. Контроль за вчиненням злочину | 71 |
| 10.6. Використання конфіденційного співробітництва | 74 |
| 11. Повідомлення про підозру | 74 |
| 11.1. Вручення письмового повідомлення про підозру | 74 |
| 12. Форми закінчення досудового розслідування | 74 |
| 12.1. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи | 74 |
| 13. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру | 78 |
| 13.1. Відкриття матеріалів іншій стороні | 78 |
| 13.2. Звернення до суду з обвинувальним актом | 79 |
| 14. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень | 79 |
| 14.1. Загальні положення спеціального досудового розслідування | 79 |
| 14.2. Порядок здійснення виклику особи під час досудового розслідування та судового розгляду за процедурою <i>in absentia</i> | 80 |
| 15. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків | 80 |
| 15.1. Досудове розслідування кримінальних проступків (дізнання) | 80 |
| 15.2. Особливості закінчення дізнання | 80 |
| 16. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування | 81 |
| 16.1. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, та право на оскарження | 81 |
| 16.2. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування | 81 |
| 17. Судове провадження у першій інстанції | 83 |
| 17.1. Відсутність необхідності розпочинати судовий розгляд спочатку в разі заміни судді | 83 |
| 17.2. Проведення експертизи за ухвалою суду | 83 |
| 17.3. Фіксування кримінального провадження під час судового розгляду в суді першої інстанції | 83 |
| 17.4. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження | 84 |
| 17.5. Закриття кримінального провадження судом у разі звільнення особи від кримінальної відповідальності | 84 |
| 18. Судовий розгляд | 85 |
| 18.1. Висунення додаткового обвинувачення, початок провадження щодо юридичної особи під час судового розгляду | 85 |
| 18.2. Відмова від підтримання державного обвинувачення | 85 |
| 18.3. Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження | 86 |

| | |
|--|-----|
| 18.4. Допит свідка | 86 |
| 18.5. Допит потерпілого | 87 |
| 18.6. Останнє слово обвинуваченого | 87 |
| 19. Судові рішення | 87 |
| 19.1. Порядок ухвалення судових рішень, їх форма | 87 |
| 19.2. Проголошення судового рішення | 87 |
| 19.3. Виправлення описок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні | 88 |
| 20. Провадження в суді апеляційної інстанції | 88 |
| 20.1. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку | 88 |
| 20.2. Право на апеляційне оскарження | 89 |
| 20.3. Особливості апеляційного оскарження окремих судових рішень | 91 |
| 20.4. Порядок і строки апеляційного оскарження | 91 |
| 20.5. Прийняття апеляційної скарги судом апеляційної інстанції | 92 |
| 20.6. Поновлення строку на апеляційне оскарження | 93 |
| 20.7. Залишення апеляційної скарги без руху, її повернення або відмова відкриття провадження | 93 |
| 20.8. Відмова від апеляційної скарги, зміна й доповнення апеляційної скарги під час апеляційного провадження | 94 |
| 20.9. Межі перегляду судом апеляційної інстанції | 95 |
| 20.10. Апеляційний розгляд | 95 |
| 20.11. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги | 96 |
| 20.12. Закриття кримінального провадження судом апеляційної інстанції | 97 |
| 20.13. Судові рішення суду апеляційної інстанції | 97 |
| 21. Провадження в суді касаційної інстанції | 98 |
| 21.1. Порядок і строки касаційного оскарження | 98 |
| 21.2. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції | 98 |
| 22. Провадження за нововиявленими та виключними обставинами | 98 |
| 22.1. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами | 98 |
| 22.2. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами | 99 |
| 22.3. Відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами | 99 |
| 23. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб | 100 |
| 23.1. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження | 100 |
| 24. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру | 100 |

| | |
|---|-----|
| 24.1. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру | 100 |
| 24.2. Порушення права на захист у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру | 101 |
| 24.3. Обов'язкова участь фізичної особи, стосовно якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру, під час судового розгляду кримінального провадження | 101 |
| 24.4. Судовий розгляд | 102 |
| 24.5. Ухвала суду в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру | 102 |
| 25. Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження | 102 |
| 25.1. Судове рішення | 102 |
| 26. Виконання судових рішень | 103 |
| 26.1. Питання, які вирішуються судом під час виконання вироків | 103 |
| 26.2. Порядок вирішення судом питань, пов'язаних із виконанням вироку | 103 |
| 27. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження | 103 |
| 27.1. Зарахування строку тримання виданої особи під вартою | 103 |
| 27.2. Відмова у видачі особи (екстрадиції) | 103 |
| 27.3. Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію) | 104 |
| 27.4. Порядок оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію) | 104 |
| 28. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану | 105 |
| 28.1. Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану | 105 |

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

| | |
|--------|--|
| ВС | Верховний Суд |
| ДТП | дорожньо-транспортна пригода |
| ЄДРСР | Єдиний державний реєстр судових рішень |
| ЄРДР | Єдиний реєстр досудових розслідувань |
| КЕП | кваліфікований електронний підпис |
| КК | Кримінальний кодекс України |
| ККС ВС | Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду |
| КМУ | Кабінет Міністрів України |
| КПК | Кримінальний процесуальний кодекс України |
| КУпАП | Кодекс України про адміністративні правопорушення |
| НМДГ | неоподатковуваний мінімум доходів громадян |
| НСРД | негласні слідчі (розшукові) дії |
| ОП | об'єднана палата Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду |
| рф | російська федерація |

РОЗДІЛ І. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

І. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ЗАГАЛЬНОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Обставини, що виключають кримінальну протиправність діяння

1.1. Необхідна оборона

Вирішуючи питання про те, чи перебувала особа, яка спричинила смерть потерпілому, в стані необхідної оборони, якщо експерт не зміг установити точний час смерті потерпілого, суд має враховувати вимоги ч. 4 ст. 17 КПК та виходити з такого часу смерті, який є найбільш сприятливим для засудженої. Заподіяння засудженою потерпілому двох ударів ножем у той час, коли останній вже був без зброї, свідчить про перевищення меж необхідної оборони з боку засудженої, а заподіяння смерті потерпілому за таких умов слід кваліфікувати за ст. 118 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 19.09.2023 у справі № 204/647/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722437>.

Власник житла, який заподіяв смерть однієї особи та вчинив замах на вбивство іншої, відбиваючи протиправне насильницьке вторгнення у житло групи осіб, що створювало реальну загрозу заподіяння шкоди його життю та здоров'ю, вважається таким, що перебував у стані необхідної оборони (ч. 5 ст. 36 КК)

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.09.2023 у справі № 279/4057/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113357698>.

Завдання потерпілому удару ножем, внаслідок якого настала його смерть, що не охоплювалося умислом особи, а було спричинене нею необережно у стані необхідної оборони, не утворює складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 119 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 10.10.2023 у справі № 202/2592/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114086741>.

Для визначення того, чи безпосередньою причиною здійснення обвинуваченим пострілу з пневматичного пістолета в бік потерпілого стала агресивна поведінка останнього, що виразилась у намаганні завдати засудженому удару штахетиною, судам належить встановлювати обставини, які підтверджують або спростовують те, що такі дії були дійсно зумовлені необхідністю захисту від посягання потерпілого й відповідали небезпечності посягання та обстановці захисту. Застосування для захисту засобів, що не відповідають обстановці посягання, не спростовує перебування особи в стані необхідної оборони, однак у визначених КК випадках може бути підставою для притягнення до відповідальності за перевищення меж необхідної оборони

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 05.12.2023 у справі № 125/2136/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476607>.

1.2. Затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення

Під час нового розгляду в суді першої інстанції матеріалів кримінального провадження за обвинуваченням особи в незаконному зберіганні вогнепальної зброї, бойових припасів та вибухових пристроїв (ст. 263 КК), які, відповідно до показань обвинуваченого, він отримав після оголошення воєнного стану в Україні для відсічі збройній агресії російської федерації, слід дослідити, чи наявні в діях обвинуваченого ознаки однієї з обставин, що виключають кримінальну протиправність діяння

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 04.05.2023 у справі № 760/6265/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110749408>.

Здійснюючи кваліфікацію дій працівника поліції, який прибувши на місце вчинення адміністративного правопорушення у складі групи реагування, заподіяв середньої тяжкості тілесні ушкодження двом потерпілим, один з яких стояв на колінах з піднятими догори руками після його зупинення іншим працівником поліції з використанням табельної зброї, а інший перебував на місці події, судам слід звернути увагу на те, у зв'язку з чим було заподіяно ці тілесні ушкодження, а також перевірити наявність у діях працівника поліції ознак затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення (ст. 38 КК). Суди першої та апеляційної інстанції допустили суперечність у своїх рішеннях, вказуючи на те, що працівник поліції, заподіюючи тілесні ушкодження двом потерпілим, діяв як з особистих неприязних мотивів, так і перевищив свою владу та службові повноваження. Під час оцінки дій працівника поліції у контексті затримання особи, що вчинила кримінальне правопорушення (ст. 38 КК), судам належить урахувати вирок суду апеляційної інстанції в іншому кримінальному провадженні, який набрав законної сили, що стосується того ж самого часу, місця, що і в цьому кримінальному провадженні, за участі одних і тих же осіб, однак у іншому статусі, яким протиправні дії обвинувачених, що були вчинені стосовно іншого працівника поліції, який входив у цю ж групу реагування, кваліфіковано за ч. 2 ст. 342; ч. 1 ст. 343 та за: ч. 2 ст. 342; ч. 1 ст. 125 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 11.04.2023 у справі № 165/300/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110208840>.

2. Звільнення від кримінальної відповідальності

2.1. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим

Особу, яка вчинила хуліганство (ч. 1 ст. 296 КК), не може бути звільнено від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК) у разі, якщо, окрім спричинення майнової шкоди підприємству, що була добровільно відшкодована обвинуваченим, відповідним кримінальним правопорушенням було заподіяно моральну шкоду іншим особам, примирення з якими не відбулося

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 24.01.2023 у справі № 640/20302/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108628304>.

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108606131>.

Відеозвернення потерпілого, надане стороною захисту під час апеляційного розгляду, в якому він стверджує, що не має претензій до обвинуваченого, який порушив правила дорожнього руху, спричинивши потерпілому тілесні ушкодження, а також про примирення з обвинуваченим, саме по собі не може бути підставою для звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності на підставі ст. 46 КК та не свідчить про те, що суд, який прийняв рішення про звільнення обвинуваченого від кримінальної відповідальності, переконався в добровільності позиції потерпілого, а також роз'яснив йому правові наслідки такого звільнення

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 20.09.2023 у справі № 335/10127/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722456>.

2.2. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки

Кримінальні проступки, передбачені ч. 1 ст. 358 КК та ч. 4 ст. 358 КК, утворюють реальну сукупність кримінальних правопорушень. Особа, дії якої утворюють реальну сукупність кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 358 КК та ч. 4 ст. 358 КК, не може бути звільнена від кримінальної відповідальності на підставі ст. 48 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.12.2023 у справі № 715/396/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598686>.

2.3. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

Якщо обвинувачений до оголошення воєнного стану в Україні постійно був присутнім під час апеляційного розгляду справи щодо нього, однак слухання

не відбувалися у зв'язку з поважними причинами, а після оголошення воєнного стану він не з'явився до суду на виклик через неналежне повідомлення про судовий розгляд, оскільки захищав державу від збройної агресії російської федерації, то це не може свідчити про умисне вчинення дій, спрямованих на ухилення від суду, що виключає закінчення строків давності й зупиняє строки, визначені в ч. 1 ст. 49 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.05.2023 у справі № 554/10716/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111036655>.

Кваліфікація місцевим судом діяння засудженого за статтею Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за менш тяжке кримінальне правопорушення, ніж йому інкримінувалося органом досудового розслідування, не зобов'язує апеляційний суд першочергово розглянути клопотання захисту про закриття кримінальної справи у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності. Апеляційний суд передусім вирішує питання кваліфікації діяння засудженого та за його наслідками приймає рішення щодо наявності чи відсутності підстав для закриття кримінальної справи на підставі ст. 49 КК

Ухвала колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.05.2023 у справі № 1-459/12: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111339392>.

Якщо на час вчинення обвинуваченими зґвалтування малолітньої особи в ст. 49 КК не було передбачено жодних умов щодо обчислення строків давності притягнення особи до кримінальної відповідальності залежно від досягнення повноліття потерпілою, однак на момент розгляду справи в суді ст. 49 КК було доповнено ч. 6, відповідно до якої у разі вчинення кримінального правопорушення, що інкримінується обвинуваченим, стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи обчислення строків давності розпочинається з дня, коли така потерпіла особа досягла повноліття, то такий кримінальний закон вважається таким, що іншим чином погіршує становище обвинувачених, а тому не має зворотної дії в часі

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС від 24.10.2023 у справі № 207/124/13-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114456818>.

3. Покарання та його види

3.1. Поняття покарання та його мета

Під час вирішення питання про необхідність та достатність призначеного покарання для виправлення особи підлягає врахуванню в сукупності з іншими обставинами й те, що особа протягом тривалого часу продовжувала поширювати публікації, зміст яких всіляко виправдовував збройну агресію РФ, метою якої є намагання знищити Україну як державу, та прославляла осіб, які її здійснювали

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.11.2023 у справі № 344/4586/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115031335>.

3.2. Штраф

Якщо засуджений був активним виконавцем злочину, передбаченого ч. 2 ст. 190 КК, і саме завдяки його діям спільний злочинний умисел з невстановленою слідством особою на заволодіння грошовими коштами було доведено до кінця, то роль засудженого у вчиненні цього злочину є значною. З огляду на це обґрунтованим є вирок апеляційного суду, яким розмір штрафу визначено в розмірі матеріальної шкоди, спричиненої потерпілому

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 19.10.2023 у справі № 459/2988/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114390058>.

3.3. Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю

Згідно з положеннями ст. 55 КК у випадку, коли санкцією відповідної частини статті Особливої частини КК передбачено можливість призначення особі додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, суд, визнаючи особу винуватою у вчиненні відповідного кримінального правопорушення, має право призначити таке додаткове покарання незалежно від того, чи обвинувачений обіймав певну посаду або займався певною діяльністю на час вчинення кримінального правопорушення

Постанова ОП від 04.09.2023 у справі № 404/2081/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396688>.

Особі, яку визнано винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого відповідною частиною статей 286, 286-1 КК, суд може призначити додаткове покарання у виді позбавлення права керувати

транспортними засобами незалежно від того, чи мала така особа на момент вчинення кримінального правопорушення отримане в передбаченому законом порядку посвідчення на право керування транспортними засобами

Постанова ОП від 04.09.2023 у справі № 702/301/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396675>.

Той факт, що засуджений проживає в місті, яке перебуває під обстрілами, не є достатньою підставою для непризначення йому додаткового покарання у виді позбавлення права керувати транспортними засобами. У разі погіршення безпекової ситуації в місті, що вимагатиме від засудженого вжиття заходів для евакуації його родини, останній не буде позбавлений можливості керувати транспортним засобом навіть без наявності в нього посвідчення водія, оскільки такі його дії вчинятимуться у стані крайньої необхідності

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.11.2023 у справі № 336/5442/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114835163>.

4. Призначення покарання

4.1. Загальні засади призначення покарання

Тлумачення санкції ч. 1 ст. 286 КК (у ред. Закону України № 2617-VIII), в якій перераховано основні альтернативні покарання у виді штрафу, виправних робіт, арешту, обмеження волі, а також вказано додаткове покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, перед яким стоїть такий знак пунктуації, як кома, вказує на те, що таке додаткове покарання є обов'язковим щодо призначення будь-якого з альтернативних основних покарань, зазначених у санкції ч. 1 ст. 286 КК. Незастосування такого виду покарання є неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.03.2023 у справі № 404/7774/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109646052>.

4.2. Обставини, які пом'якшують покарання

Повернення потерпілому викраденого майна внаслідок його вилучення в обвинуваченого під час огляду місця події не є добровільним відшкодуванням заподіяної шкоди та не може враховуватися судом під час призначення покарання як обставина, що його пом'якшує

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.06.2023 у справі № 613/527/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647884>.

Якщо грошові кошти, предмет застави, на спеціальний рахунок для збору коштів на підтримку Збройних Сил України вніс не безпосередньо засуджений, а заставодавець за згодою засудженого та в його інтересах, то ця обставина може бути врахована судом під час призначення покарання засудженому як обставина, що його пом'якшує

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 19.07.2023 у справі № 442/2407/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112345047>.

Не визнається обставиною, що пом'якшує покарання, добровільне з'явлення до органу досудового розслідування за викликом, що є обов'язком особи, за невиконання якого законодавство передбачає застосування заходів, які можуть суттєво обмежувати права та свободи особи (примусовий привід, арешт тощо), і воно не свідчить про активне сприяння розкриттю злочину в тих випадках, коли особа лише визнає вже відомі обставини і факти, встановлені органом досудового розслідування з інших процесуальних джерел

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.11.2023 у справі № 608/67/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114994301>.

4.3. Обставини, які обтяжують покарання

Вчинення крадіжки в умовах воєнного стану в населеному пункті, в якому фактично не велися активні бойові дії, є обставиною, яка обтяжує покарання (ст. 67 КК)

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 27.04.2023 у справі № 725/2953/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110569387>.

Якщо в результаті дорожньо-транспортної пригоди настала смерть малолітньої дитини, то при призначенні засудженому покарання за ч. 3 ст. 286 КК не повинна враховуватися така обставина, що його обтяжує, як вчинення кримінального правопорушення щодо малолітньої дитини

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.03.2023 у справі № 570/32/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109446143>.

4.4. Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом

Вирішуючи питання про можливість призначення засудженому покарання із застосуванням ст. 69 КК, суд повинен урахувати, що обставини (сукупність обставин), які пом'якшують покарання, повинні бути не лише формальними, а мають стосуватися конкретних ознак складу кримінального правопорушення, у вчиненні якого обвинувачується засуджений, а також обставин його вчинення, безпосередньо впливаючи на суспільну небезпеку кримінального

правопорушення, та/або особи, яка його вчинила (зокрема, ролі особи у вчиненні кримінального правопорушення, її поведінки під час виконання об'єктивної сторони, мотиву та мети вчинення кримінального правопорушення).

Якщо засуджений у співучасті з іншими особами, які були озброєні вогнепальною зброєю, вчинив розбій із проникненням у житло, безпосередньо не застосовував насильство до потерпілих, то це характеризує ступінь його участі у вчиненні розбою, однак не може враховуватися як обставина, що пом'якшує покарання, під час вирішення питання про можливість застосування ст. 69 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.02.2023 у справі № 187/1548/15-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930689>.

Призов засудженого за мобілізацією, отримання ним поранення під час бойових дій, а також проходження у зв'язку з цим стаціонарного лікування саме по собі не є підставою призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом, якщо за обставинами справи відсутні інші умови застосування ст. 69 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 19.07.2023 у справі № 286/1005/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112370189>.

Оскільки штраф у розмірі понад 3 000 НМДГ визначено як одне з основних покарань у санкції ч. 1 ст. 286 КК, то положення ч. 2 ст. 69 КК є незастосовними у цьому кримінальному провадженні

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 03.10.2023 у справі № 233/250/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113985493>.

Вирішуючи питання про можливість застосування ст. 69 КК, суд повинен встановити об'єктивний зв'язок між такою обставиною, як вчинення кримінального правопорушення у зв'язку зі збігом тяжких особистих та сімейних обставин, і вчиненням злочином, а також зважити на те, що обмежена осудність, хоч і враховується при призначенні покарання, однак не може бути визнана обставиною, що істотно знижує ступінь тяжкості вчиненого злочину

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 01.11.2023 у справі № 206/1744/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114757663>.

4.5. Призначення покарання за сукупністю кримінальних правопорушень

Звільнення особи на підставі ч. 1 ст. 78 КК від відбування покарання з випробуванням, призначеного за попереднім вироком, та похідне від цього погашення судимості за цим вироком на підставі п. 1 ч. 1 ст. 89 КК унеможлиблює застосування судом ч. 4 ст. 70 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 13.12.2023 у справі № 159/3397/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115713304>.

4.6. Призначення покарання за сукупністю вироків

Якщо на момент апеляційного розгляду особа відбула покарання, призначене за попереднім вироком, то ця обставина не дає апеляційному суду підстав для зміни порядку призначення покарання за сукупністю вироків, визначеного КК. Таке відбуття покарання не нівелює факту вчинення особою кримінального правопорушення на момент наявності в нього невідбутого покарання за попереднім вироком

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.03.2023 у справі № 197/319/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109645987>.

4.7. Правила складання покарань та зарахування строку попереднього ув'язнення

Зарахування апеляційним судом при ухваленні нового вироку до остаточного покарання за сукупністю вироків невідбутої частини покарання за попереднім вироком шляхом її часткового приєднання до покарання, призначеного за новим вироком, без урахування ухвали місцевого суду, якою було задоволено клопотання засудженого про зарахування строку попереднього ув'язнення у строк відбування покарання за попереднім вироком на підставі ч. 5 ст. 72 КК (у редакції Закону України від 26.11.2015 № 838-VIII «Про внесення зміни до Кримінального кодексу України щодо удосконалення порядку зарахування судом строку попереднього ув'язнення у строк покарання» (день за два)», свідчить про неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 31.01.2023 у справі № 585/902/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108791477>.

Строки перебування засудженого в установі попереднього ув'язнення для вирішення питання про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та слідування під вартою зі слідчого ізолятора до установи виконання покарань не є попереднім ув'язненням і не можуть зараховуватися у строк покарання за правилами, передбаченими ч. 5 ст. 72 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2023 у справі № 585/1/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111908284>.

Якщо триває правопорушення, вчинене обвинуваченим (наприклад, незаконне зберігання бойових припасів), було розпочато протиправною дією

у період, коли діяв «Закон Савченко», однак відповідні протиправні дії припинено після того, коли цей Закон втратив чинність, то під час вирішення питання про зарахування строку попереднього ув'язнення у строк покарання правило, передбачене цим Законом, не застосовується

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.07.2023 у справі № 350/1941/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112459311>.

4.8. Обчислення строків покарання

Строк застосування до особи примусових заходів медичного характеру не підлягає зарахуванню у строк призначеного покарання за правилами, передбаченими ч. 5 ст. 72 КК (у редакції «Закону Савченко»), з огляду на те, що вказана норма стосується виключно ситуацій, коли у строк покарання зараховується строк попереднього ув'язнення, а саме перебування особи в установі, яка призначена для утримування осіб, щодо яких було обрано запобіжний захід у вигляді взяття під варту на будь-якій стадії кримінального судочинства (слідчий ізолятор), а не строк перебування особи в психіатричному закладі, в якому застосовують примусові заходи медичного характеру. У такому разі строк перебування обвинуваченого в спеціальному закладі з надання психіатричної допомоги слід зарахувати в строк покарання на підставі ч. 4 ст. 84, ч. 3 ст. 515 КПК з розрахунку один день попереднього ув'язнення за один день позбавлення волі

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 28.03.2023 у справі № 596/638/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109995507>.

5. Звільнення від покарання та його відбування

5.1. Звільнення від відбування покарання з випробуванням

Виняток у ч. 1 ст. 75 КК, який унеможливорює звільнення від відбування покарання з випробуванням особи, яка порушила правила безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, керуючи транспортним засобом, та яка перебувала у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції, має імперативний характер і не залежить від того, чи вчинено відповідне порушення в умовах воєнного стану. Водій, який порушив правила безпеки дорожнього руху в стані алкогольного сп'яніння, що спричинило потерпілому тяжкі тілесні ушкодження (ч. 2 ст. 286-1 КК), не може бути звільнений від відбування покарання з випробуванням

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 15.06.2023 у справі № 170/667/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111614174>.

Якщо особа під час іспитового строку вчинила злочин, передбачений ст. 259 «Завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян, знищення чи пошкодження об'єктів власності» КК, то призначення їй реального відбування покарання за вчинення цього злочину та незастосування ст. 75 КК відповідає як вимогам закону України про кримінальну відповідальність, так і судовій практиці

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.02.2023 у справі № 678/527/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109273642>.

У разі звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) суд може йому призначити лише ті додаткові покарання, які передбачені у ст. 77 КК. Якщо в санкції статті Особливої частини КК, за якою засуджується особа, конфіскація майна передбачається як обов'язкове додаткове покарання, то в разі її звільнення від відбування покарання з випробуванням непризначення такого додаткового покарання відповідає вимогам КК.

В апеляційному порядку не можуть оскаржуватися обставини, які не оспорювалися учасниками судового провадження під час судового розгляду (ч. 2 ст. 392 КПК), у тому числі й обставини, які впливають на призначення покарання, а позиція прокурора, який в обвинувальному акті вказав на наявність у діях обвинуваченого обставини, що пом'якшує покарання, а потім оскаржив це в апеляційному суді, є суперечливою у зв'язку з тим, що всі учасники судового розгляду з такими обставинами погодилися

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.06.2023 у справі № 953/6732/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772584>.

Суди першої та апеляційної інстанцій відповідно до ст. 285 КПК зобов'язані роз'яснити особі, яка притягається до кримінальної відповідальності, що на момент судового розгляду чи апеляційного перегляду закінчилися строки давності притягнення до кримінальної відповідальності, що є підставою для звільнення цієї особи від кримінальної відповідальності в порядку, визначеному КПК, у зв'язку із чим кримінальне провадження підлягає закриттю на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК, а також роз'яснити особі її право заперечувати проти закриття кримінального провадження із цієї підстави. Якщо під час апеляційного перегляду вказані вище обставини суд роз'яснив, але засуджений наполягав на тому, щоб його виправдали, та заперечував проти закриття кримінального провадження щодо нього у зв'язку із закінченням строків давності, однак апеляційний суд на підставі ч. 5 ст. 74 КК не звільнив засудженого від призначеного покарання з підстав, передбачених ст. 49 КК, то це свідчить про неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 24.01.2023 у справі № 752/943/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108628332>.

Наявність хронічних захворювань в особи, засудженої до позбавлення волі на певний строк, не є перешкодою для реального відбування нею цього покарання та саме собою не може бути підставою звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК). Засудженому, який має хронічні захворювання та якому судом призначено реальне відбування покарання у виді позбавлення волі на певний строк, медичні частини установ виконання покарань повинні надавати медичну допомогу (консультування, обстеження, лікування) в амбулаторних умовах

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.01.2023 у справі № 686/7636/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108526554>.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) особи, яка з використанням умов воєнного стану за грошову винагороду та за попередньою змовою з іншими особами здійснювала незаконне переправлення через державний кордон України осіб, які намагалися ухилитися від мобілізації (ч. 3 ст. 332 КК), є неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 05.07.2023 у справі № 727/6140/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112117928>.

Незастосування судом звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) під час призначення покарання військовослужбовцю, який був визнаний винуватим у вчиненні в умовах воєнного стану особливо тяжкого злочину, передбаченого ч. 4 ст. 410 КК (викрадення майна, переданого благодійною організацією як благодійна допомога для військової частини), відповідає меті покарання та загальним засадам призначення покарання

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.07.2023 у справі № 751/5204/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112202617>.

Звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) військовослужбовця, який уклав контракт на проходження військової служби, добровільно взявши на себе обов'язки військовослужбовця, і в період воєнного стану відкрито відмовився виконати наказ командира вибути до місця дислокації в район ведення бойових дій (ч. 4 ст. 402 КК), є неправильним застосуванням закону України про кримінальну відповідальність. Застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням у такому випадку не сприяє запобіганню вчиненню нових кримінальних правопорушень іншими особами, створює в таких осіб впевненість у безкарності за відмову від виконання наказів командирів, а також за відмову від захисту Батьківщини, може призвести до підриву військової дисципліни, розлагодженості дій, спрямованих на захист суверенітету держави, що в умовах воєнного стану є неприпустимим

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.07.2023 у справі № 726/78/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112175808>.

Перебування засудженого за вчинення кримінального правопорушення, передбаченого за ч. 2 ст. 309 КК, в окупації та його відмова від співпраці з окупантами сама по собі не є підставою звільнення від відбування покарання з випробуванням, якщо за обставинами справи відсутні інші умови застосування ст. 75 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 19.07.2023 у справі № 761/3099/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112345052>.

Саме по собі бажання засудженого брати участь у воєнних діях з оборони України під час дії воєнного стану без документального підтвердження його зарахування до лав Збройних Сил України чи інших військових формувань не є підставою звільнення засудженого від відбування покарання з випробуванням

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 03.08.2023 у справі № 754/9758/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112693042>.

Незастосування судом звільнення від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК) до особи, визнаної винуватою у вчиненні в умовах воєнного стану нетяжкого та тяжкого кримінальних правопорушень, передбачених частинами 2, 3 ст. 436-2 КК, свідчить про підвищений ступінь суспільної небезпеки як вчинених злочинів, так і особи, що їх вчинила (з огляду на специфіку об'єктивної сторони виправдовування збройної агресії Російської Федерації в період воєнного стану в Україні), вказує на наявність у засудженого виражених українофобських поглядів, негативне ставлення до української влади та народу, підтримання російської агресії проти України, відповідає меті покарання і загальним засадам призначення покарання

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 23.08.2023 у справі № 204/3688/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113064072>.

Якщо особа засуджується за ст. 191 КК, однак їй не інкримінувалося зловживання службовим становищем при заволодінні нею чужим майном, то цей злочин не є корупційним і на нього не поширюється заборона, передбачена ч. 1 ст. 75 КК, про неможливість звільнення від відбування покарання з випробуванням за вчинення корупційного кримінального правопорушення

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 24.10.2023 у справі № 756/7333/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114552466>.

Звільнення військовослужбовця від відбування призначеного покарання з випробуванням без достатніх на те підстав формує негативну думку інших військовослужбовців, відповідно до якої ухилення від виконання покладених на військовослужбовця обов'язків під час воєнного стану не призводить до покарання, яке є адекватним скоєному

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.11.2023 у справі № 333/4532/22 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114928961>

Необґрунтоване звільнення від відбування покарання з випробуванням особи, яка в умовах воєнного стану ухилилась від призову на військову службу під час мобілізації, створює в очах громадян та суспільства в цілому негативне враження безладдя та безкарності

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.11.2023 у справі № 641/1067/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115031338>.

Не відповідає принципам законності та справедливості покарання застосування інституту звільнення від відбування призначеного покарання з випробуванням до вагітної жінки, яка з метою збуту придбала 3 згортки особливо небезпечного наркотичного засобу, обіг якого заборонено, та 91 згорток, який містив особливо великий розмір психотропної речовини, обіг якої заборонено

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.11.2023 у справі № 686/30843/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115061798>.

Відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням як підстава для застосування звільнення від відбування покарання з випробуванням за ст. 75 КК має бути встановлена на стадії судового розгляду кримінального провадження, до ухвалення вироку та призначення покарання, або ж на стадії оскарження такого вироку в апеляційному порядку, тобто до набрання вироком законної сили

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.12.2023 у справі № 501/740/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115445752>.

5.2. Застосування додаткових покарань у разі звільнення від відбування основного покарання з випробуванням

Якщо суд з урахуванням обставин кримінального провадження та особи обвинуваченого, який вчинив колабораційну діяльність у формі провадження господарської діяльності у взаємодії з державою-агресором (ч. 4 ст. 111-1 КК), звільнив його від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК), то додаткове покарання у виді конфіскації майна, яке передбачене

як обов'язкове додаткове покарання у санкції ч. 4 ст. 111-1 КК, не призначається з огляду на імперативні приписи ст. 77 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.10.2023 у справі № 953/7065/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114021020>.

5.3. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років

Вирішуючи питання про звільнення жінки від відбування покарання з випробуванням на підставі ст. 79 КК, суд повинен встановити не лише формально визначені умови для такого звільнення (факти утримання жінкою дитини до семи років), а й оцінити умови (індивідуальні особливості конкретного кримінального провадження, характер дій винуватої особи, спосіб її життя тощо), підтверджені документально

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 11.07.2023 у справі № 940/1340/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112146374>.

Факт наявності на утриманні засудженої за ч. 4 ст. 191 КК двох дітей віком до семи років, з урахуванням того, що після вступу вироку в законну силу особа щиро розкаялась у вчиненому, вибачилась перед потерпілими та повністю відшкодувала завдану шкоду, а в період вагітності перебувала в місцях позбавлення волі, де народила дитину та доглядає за немовлям в умовах несвободи, є молодою жінкою, має постійне житло, де проживала разом зі своїм чоловіком та малолітньою дочкою, свідчить про доцільність звільнення особи від відбування покарання з випробуванням, передбаченого ст. 79 КК, і можливість запобігти розлученню матері та її двох малолітніх дітей, а також сприяння досягненню справедливого балансу між правами і свободами особи та дотримання судом принципу гуманізму з урахуванням національного законодавства і міжнародних договорів

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.12.2023 у справі № 139/244/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115654604>.

5.4. Звільнення від покарання за хворобою

Якщо особа захворіла на тяжку хворобу після вчинення злочину, що підтверджується висновком експертизи, то ця обставина не повинна братися до уваги судом під час вирішення питання про звільнення цієї особи від відбування покарання з випробуванням (ст. 75 КК), а може бути підставою для звільнення її від подальшого відбування покарання за хворобою (ст. 84 КК)

Постанови колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 17.01.2023 у справі № 309/3456/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108526631>.

6. Особливості кримінальної відповідальності та покарання неповнолітніх

6.1. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру

Невстановлення судом часу закінчення обмеження дозвілля малолітнього у вечірній час, починаючи з 20 год кожної доби, порушує принцип юридичної визначеності. Додатково застосовуючи примусові заходи виховного характеру у виді обмеження дозвілля і встановлення особливих вимог до поведінки неповнолітнього, апеляційний суд погіршив його становище, тому мав скасувати ухвалу місцевого суду та постановити нове судове рішення згідно з п. 4 ч. 1 ст. 407 КПК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 09.10.2023 у справі № 233/2288/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114228604>.

6.2. Громадські та виправні роботи

Якщо в санкції статті, що передбачає відповідальність за кримінальне правопорушення, яке інкримінується неповнолітньому, мінімальна межа покарання у виді громадських робіт є вищою, аніж мінімальний розмір цього покарання, передбачений у разі його призначення неповнолітньому (ст. 100 КК), то суд може призначити покарання у виді громадських робіт неповнолітньому засудженому у мінімальному розмірі, визначеному ст. 100 КК, лише із застосуванням ст. 69 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 08.06.2023 у справі № 311/2644/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111487391>.

II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ ОСОБЛИВОЇ ЧАСТИНИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

7. Злочини проти основ національної безпеки України

7.1. Дії, спрямовані на насильницьку зміну чи повалення конституційного ладу або на захоплення державної влади (ст. 109 КК)

Дії користувача соціальної інтернет-мережі «Facebook», який публічно закликав до насильницької зміни, повалення конституційного ладу та захоплення державної влади в Україні, підлягають кваліфікації за ст. 109 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 29.11.2023 у справі № 595/359/21: (<https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476534>).

7.2. Державна зрада (ст. 111 КК)

Участь депутата Верховної Ради Автономної Республіки Крим у голосуванні за прийняття очевидно неконституційних та незаконних рішень про проведення загальнокримського референдуму, створення нелегітимного державного утворення – Республіки Крим – і входження невід'ємної частини території України – Автономної Республіки Крим та міста Севастополя – до складу рф свідчить про надання допомоги рф та її представникам у проведенні підривної діяльності проти України та утворює склад злочину, передбаченого ч. 1 ст. 111 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 20.12.2023 у справі № 759/22254/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115822485>.

7.3. Колабораційна діяльність (ст. 111-1 КК)

За колабораційну діяльність (ч. 1 ст. 111-1 КК), вчинену вчителем української мови не у зв'язку з навчальною та виховною діяльністю учнів, призначення основного покарання у виді позбавлення права обіймати посади, пов'язані з виконанням функцій держави та місцевого самоврядування, строком на 10 років, є обґрунтованим з огляду як на безальтернативний характер цього покарання у санкції ч. 1 ст. 111-1 КК, так і на дискреційні повноваження суду призначати або позбавлення права обіймати певні посади, або позбавлення права займатися певною діяльністю, а також на те, що вчитель був звільнений з посади на підставі п. 3 ч. 1 ст. 41 Кодексу законів про працю України.

Покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може призначатися як щодо осіб, які вже обіймають певні посади або здійснюють відповідну діяльність, так і щодо осіб, які такі посади можуть обійняти в майбутньому, або ж у майбутньому можуть здійснювати відповідну діяльність

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 04.04.2023 у справі № 295/5493/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110055033>.

8. Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи

8.1. Умисне тяжке тілесне ушкодження (ст. 121 КК)

Дії особи, яка спричинила потерпілому ушкодження обличчя, що потребує подальшої хірургічної корекції, тобто призвело до непоправного знівечення обличчя, підлягають кваліфікації за ст. 121 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.11.2023 у справі № 161/1826/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904725>.

8.2. Умисне вбивство за наявності обтяжуючих обставин (ч. 2 ст. 115 КК)

Здійснюючи перекваліфікацію дій обвинуваченого з п. 14 ч. 2 ст. 115 на ч. 1 ст. 115 КК, суди першої та апеляційної інстанцій, які виходили з того, що у діях обвинуваченого, який вчинив убивство потерпілого, відсутній мотив расової, національної чи релігійної нетерпимості, не взяли до уваги, що обвинувачений прагнув продемонструвати людську неповноцінність потерпілого через його належність до конкретної національності та внаслідок цього виявив своє упереджене ставлення до нього, поєднане з національною нетерпимістю. Апеляційний суд під час нового судового розгляду повинен, зокрема, врахувати, що вбивство супроводжувалося відкритим приниженням та образами потерпілого саме як особи іншої національності та носило демонстративний характер

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.02.2023 у справі № 278/1904/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109157234>.

Якщо обставини справи однозначно вказують на те, що обвинувачений мав прямий умисел на вбивство потерпілих, однак не довів свій умисел до кінця, завдавши одному з них легких тілесних ушкоджень, що спричинили короточасний розлад здоров'я, а іншому – середньої тяжкості тілесні ушкодження, то його дії підлягають кваліфікації як незакінчений замах на умисне вбивство двох або більше осіб

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 10.10.2023 у справі № 670/698/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114138242>.

8.3. Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання (ст. 116 КК)

Стан сильного душевного хвилювання, який є ознакою суб'єктивної сторони складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 116 КК, та який підлягає доказуванню в кримінальному провадженні, може мати прояв як фізіологічного афекту, так і інших емоційних станів, які є реакцією особи на жорстоке поводження з боку потерпілого або поводження, що принижує честь і гідність особи, у тому числі за наявності системного характеру такого поводження з боку потерпілого, і досягли такого рівня впливу на свідомість і волю особи, що в момент вчинення умисного вбивства значно знижували її здатність усвідомлювати свої дії та керувати ними

Постанова Другої судової палати ККС ВС від 05.06.2023 у справі № 587/241/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111524547>.

8.4. Домашнє насильство (ст. 126-1 КК)

Для доведення систематичності як ознаки складу домашнього насильства (ст. 126-1 КК) важливими є сам факт і обставини вчинення окремих його епізодів. Правові наслідки, які настали чи не настали для кривдника за цими окремими епізодами, а також час, коли такі наслідки настали, не є обставинами, які можуть впливати на доведеність цих епізодів.

Домашнє насильство може доводитися будь-якими доказами, допустимими у кримінальному провадженні. Серед іншого, суд може взяти до уваги адміністративні протоколи поліції, обмежувальні приписи, рішення суду в справі про адміністративне правопорушення, які оцінюються ним у сукупності з іншими доказами, наданими сторонами.

Висновок апеляційного суду про віктимну поведінку потерпілої, спрямовану на конфлікт із засудженим, що викликала невдоволення засудженого і конфлікти з ним, суперечить меті ст. 126-1 КК, яка полягає в захисті жертви домашнього насильства і запобіганні його ескалації. Суд апеляційної інстанції повинен узяти до уваги вимоги законів у сфері запобігання домашнього насильства і зробити висновок щодо правомірності намагань засудженого контролювати приватне життя потерпілої, використовуючи економічні важелі у вигляді можливості її проживання у квартирі

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.02.2023 у справі № 725/4683/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395413>.

8.5. Залишення в небезпеці (ст. 135 КК)

У діях водія, який, порушуючи правила дорожнього руху, збив пішохода, немає складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 135 КК (залишення в небезпеці), у разі, якщо цей водій, переконавшись у тому, що пішохід мертвий та не потребує надання допомоги, залишив останнього на дорозі. Якщо водій самовільно залишив місце події після наїзду на пішохода, достовірно знаючи про те, що пішохід отримав тілесні ушкодження та залишився на місці пригоди, не маючи реальної можливості вжити заходів до самозбереження, а цей пішохід від отриманих травм загинув, то це не виключає наявності складу злочину, передбаченого ч. 1 ст. 135 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 17.01.2023 у справі № 142/642/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108526650>.

Залишення малолітньої дитини (1 рік 3 місяці) в збудженому емоційному стані в іншій кімнаті із саморобним засобом, що фіксував ший дитини, особою, яка, маючи медичну освіту, за усною домовленістю з батьками дитини та за винагороду здійснювала догляд за нею, у результаті чого в дитини настала асфіксія, що спричинила її смерть, за відсутності доказів, які вказували

б на умисел спричинити смерть малолітній потерпілій особі та за наявності висновку експерта, відповідно до якого причиною блювоти в дитини було порушення функціонування центральної нервової системи, а зафіксований на її голові саморобний засіб не перекривав дихальні шляхи, а тому не впливав на здатність дитини кричати, як і не впливав на здатність потрапляння до дихальних шляхів шлункових мас, підлягають кваліфікації за ст. 135 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.10.2023 у справі № 336/5497/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114052698>.

8.6. Неналежне виконання професійних обов'язків медичним або фармацевтичним працівником (ст. 140 КК)

Дії лікаря-хірурга, який несвоєчасно встановив діагноз неповнолітньому, не провів усіх необхідних додаткових методів дослідження, що призвело до відтермінування операційного втручання, погіршення загального стану хворого, порушуючи тим самим протоколи Міністерства охорони здоров'я України, що регламентують надання медичної допомоги для хворого з відповідною патологією, що зумовило розвиток незворотних змін та ускладнень, перебувають у причинному зв'язку зі смертю неповнолітнього хворого та містять ознаки складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 140 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 11.04.2023 у справі № 443/284/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110339314>.

Дії лікаря акушера-гінеколога у складі консилиуму лікарів, що був скликаний після раптового погіршення стану потерпілої особи після пологів, які полягають у невиконанні професійних обов'язків, передбачених відповідною посадовою інструкцією лікаря, внаслідок недбалого чи несумлінного до них ставлення (невжиття заходів до зупинки кровотечі у потерпілої особи, проведення інших медичних маніпуляцій, що порушують клінічні протоколи, затверджені Міністерством охорони здоров'я України), перебувають у причинному зв'язку з настанням смерті потерпілої особи, незважаючи на необережну поведінку інших лікарів, які входили до цього консилиуму, яких також було притягнуто до кримінальної відповідальності за ст. 140 КК. Лікар акушер-гінеколог є медичним працівником, суб'єктом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 140 КК. Покладення на нього додаткових обов'язків завідувача пологовим відділенням лікарні та нез'ясування судами попередніх інстанцій того, які саме обов'язки керівника відділення було порушено засудженим, не впливають на кваліфікацію його дій за ч. 1 ст. 140 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.06.2023 у справі № 943/2064/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804845>.

Під час нового розгляду в суді апеляційної інстанції матеріалів кримінального провадження за обвинуваченням лікаря-анестезіолога в неналежному виконанні професійних обов'язків необхідно дослідити, чи стало застосування обвинуваченим до потерпілого седативних препаратів на фоні алкогольного сп'яніння за наявності черепно-мозкової травми причиною настання смерті останнього та чи входить до професійних обов'язків лікаря-анестезіолога самостійне установлення стану сп'яніння, а також визначити відповідність проведених іншими лікарями реанімаційних заходів правильній тактиці лікування за встановленим діагнозом

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 03.05.2023 у справі № 443/2309/13-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110692509>.

У діях лікаря-хірурга, завідувача хірургічного відділення, який разом з ургентним лікарем-хірургом брав участь у проведенні операції як асистент, вбачаються ознаки необережного співзаподіяння смерті хворому, а отже ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 140 КК, у разі якщо причинний зв'язок між неналежним виконанням професійних обов'язків та настанням суспільно небезпечних наслідків у вигляді смерті хворого має місце в діях обох медичних працівників, а саме неналежне виконання ними обов'язків виразилося в тому, що лікар-хірург (асистент) не діагностував ускладнення у хворого, що виникли під час операції, а лікар-хірург (оператор) безпосередньо виконав медичну маніпуляцію, у результаті якої виникло таке ускладнення під час операції

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.07.2023 у справі № 351/2550/14-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112117998>.

9. Кримінальні правопорушення проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

9.1. Зґвалтування (ст. 152 КК)

Незакінчений замах на зґвалтування, вчинений групою осіб, має місце у разі, коли співучасники заподіяли потерпілій особі тілесні ушкодження та погрожували застосувати до неї насильство, маючи намір вступити з потерпілою в статеві зносини, однак не довели злочин до кінця з причин, що не залежали від їхньої волі

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 01.03.2023 у справі № 305/1573/16: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109446137>.

Сам по собі факт неповноліття потерпілої особи не може бути достатньою підставою для кваліфікації дій за ч. 3 ст. 152 КК. Неповнолітній вік потерпілої

особи не може бути підставою для кваліфікації дій обвинуваченого, який вчинив зґвалтування, за ч. 3 ст. 152 КК, якщо буде доведено, що він сумлінно помилявся щодо фактичного віку потерпілої особи, яка за зовнішніми ознаками мала вигляд особи, яка досягла повноліття

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 05.07.2023 у справі № 172/1359/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112146270>.

Зґвалтуванням є дії сексуального характеру, які були вчинені за відсутності чітко вираженого, явного, переконливого, такого, щоб інша особа зрозуміла, що особа бажає сексуального проникнення в її тіло, волевиявлення, за якого кожен із партнерів упевнений у добровільній згоді іншого на конкретні дії сексуального характеру, що виражена в певній зовнішній формі (вербально, жестами, мімікою чи конклюдентними діями тощо)

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.09.2023 у справі № 149/2435/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396713>.

9.2. Сексуальне насильство (ст. 153 КК)

Кримінальні правопорушення, передбачені ст. 153 «Сексуальне насильство» та ст. 156 «Розбещення неповнолітніх» КК, розмежовуються за ознаками об'єктивної сторони, зокрема за вчиненням чи невчиненням насильницьких дій сексуального характеру. Для кваліфікації дій винного за ст. 153 КК необхідно встановити, чи були вчинені щодо потерпілої особи будь-які насильницькі дії, чи мали ці дії сексуальний характер та чи були вони вчинені без добровільної згоди потерпілої, крім випадку, якщо вони були вчинені щодо малолітньої особи незалежно від її добровільної згоди

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 736/1760/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804840>.

9.3. Вчинення дій сексуального характеру з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку (ст. 155 КК)

Добровільні статеві зносини з особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, утворюють склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 155 КК, у разі, якщо винна особа усвідомлювала (достовірно знала або припускала), що потерпіла особа не досягла шістнадцятирічного віку, а так само й тоді, коли вона повинна була і могла це усвідомлювати. Це питання вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням обізнаності винного про вік потерпілої особи, її зовнішнього вигляду і поведінки, а також інших факторів. Сумлінна помилка щодо досягнення шістнадцятирічного віку особою, з якою вчинялися дії сексуального характеру, виключає відповідальність за ст. 155 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 753/14341/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871585>.

10. Кримінальні правопорушення проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина

10.1. Порушення недоторканності житла (ст. 162 КК)

Потерпілим від порушення недоторканності житла або іншого володіння (ст. 162 КК) може бути не лише юридичний власник житла або іншого володіння, а й особа, яка фактично ним користується.

Порушення недоторканності іншого володіння (ст. 162 КК) має місце у разі протиправного проникнення обвинуваченого на територію огороженого домоволодіння, яким постійно користується потерпілий, однак який не є власником такого домоволодіння, а здійснює правомочності з користування домоволодінням у встановленому законом порядку.

Відкриття кримінального провадження та проведення дізнання про кримінальний проступок, передбачений ч. 1 ст. 162 КК, є законним у разі, коли підставою для цього була заява потерпілого про порушення недоторканності житла або іншого володіння, який є не власником, а постійним користувачем домоволодіння

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 19.04.2023 у справі № 606/719/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110428051>.

10.2. Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей (ст. 164 КК)

Злісне невиконання особою свого обов'язку зі сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (ст. 164 КК), що підтверджується сукупністю зібраних доказів, не може виправдовуватися відсутністю в засудженого можливостей для працевлаштування водієм міжнародних перевезень внаслідок обмеження права виїзду чоловіків за межі України, якщо так чи інакше без будь-яких об'єктивних перешкод особа не вчиняє жодних заходів для працевлаштування в межах України, ігноруючи тривало та пасивно виконання покладених на неї обов'язків зі сплати аліментів на утримання дітей

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 28.09.2023 у справі № 495/922/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113901704>.

10.3. Порушення авторського права і суміжних прав (ст. 176 КК)

Якщо засуджений вчинив ряд тотожних дій, передбачених ч. 1 ст. 176 КК, об'єднаних одним наміром, що полягали в незаконному розповсюдженні

комп'ютерних програм, а також у незаконному їх тиражуванні та розповсюдженні на інших носіях інформації, це вказує на наявність у його діях одиначного продовжуваного посягання. Оскільки склад цього кримінального правопорушення передбачає встановлення значної шкоди потерпілому, то під час кваліфікації враховується загальна сума кількісних показників, пов'язаних із кожним діянням, вчиненим особою, що утворюють одиначний злочин

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 23.08.2023 у справі № 265/3994/13-к: <https://reestr.court.gov.ua/Review/113065926>.

11. Кримінальні правопорушення проти власності

11.1. Крадіжка (ст. 185 КК)

Платіжний термінал, який має засоби охорони від доступу сторонніх осіб і використовується для зберігання матеріальних цінностей, є сховищем, а його пошкодження з метою заволодіння грошовими коштами, що перебували в ньому, слід кваліфікувати як крадіжку з проникненням у сховище

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 753/22570/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871590>.

Дії особи, яка, усвідомлюючи, що діє в умовах воєнного стану та не має вільного доступу до приміщення автозаправної станції, що було частково пошкоджене в результаті воєнних дій, скористалася цим і проникла всередину приміщення, заволодівши грошовими коштами з платіжного терміналу, підлягають кваліфікації як крадіжка, вчинена в умовах воєнного стану (ч. 4 ст. 185 КК)

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.03.2023 у справі № 477/378/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109433432>.

11.2. Грабіж (ст. 186 КК)

Дії особи, спрямовані на заволодіння чужим майном, які були розпочаті нею як шахрайські, після викриття потерпілим, який усвідомлював протиправність вчинюваних щодо нього дій та намагався повернути свій мобільний телефон, мають кваліфікуватися як грабіж, а не як шахрайство

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.09.2023 у справі № 679/316/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113371132>.

11.3. Розбій (ст. 187 КК)

Відповідальність за ст. 355 КК може наставати лише тоді, коли особу примушують до виконання (невиконання) існуючого зобов'язання, що виникло

на підставах, передбачених чинним законодавством. При цьому вимога виконати чи не виконати цивільно-правове зобов'язання – це викладена в рішучій (категоричній) формі пропозиція винного потерпілому негайно або у визначений час виконати чи не виконати договір, угоду (правочин) або інше цивільно-правове зобов'язання. Вимога має бути конкретною, чітко визначеною. Неконкретизована вимога зазначеного складу злочину не утворює.

Якщо під час нічного нападу потерпілим не було не тільки зрозуміло, з яких підстав до них прийшли троє на той момент не відомих їм осіб, адже нападники не вели жодної розмови про повернення боргу за договором, не висловлювали потерпілим вимоги про виконання будь-якої цивільно-правової угоди, а вчинювали свої дії з метою заволодіння майном потерпілих, то такі дії винних осіб за наявності всіх необхідних ознак утворюють склад розбою (ст. 187 КК), а не примушування до виконання чи невиконання цивільно-правових зобов'язань (ст. 355 КК)

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.12.2023 у справі № 164/1432/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115861697>.

11.4. Шахрайство (ст. 190 КК)

Існування між обвинуваченим і потерпілим певних цивільно-правових чи інших подібних правовідносин, які були закріплені в правочині, не виключає можливості кваліфікації діяння особи як шахрайства (ст. 190 КК) за наявності всіх необхідних елементів складу цього кримінального правопорушення

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 29.11.2023 у справі № 127/18013/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409335>.

11.5. Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво (ст. 197-1 КК)

Встановлення факту самовільного зайняття земельної ділянки та відсутність доказів того, що такі дії вчинив саме обвинувачений, унеможливають кваліфікацію його дій за ст. 197-1 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 05.09.2023 у справі № 755/7551/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113324602>.

Факт прийняття до місцевого бюджету сільської ради коштів як «орендної» плати за землю ще не свідчить про наявність «фактичних» орендних відносин між особою та державою, оскільки ні місцева сільська рада, ні орган державної податкової інспекції не є належним уповноваженим органом на розпорядження земельними ділянками державної власності, та, відповідно, не вказує на відсутність у діях особи самовільного зайняття земельної ділянки (ст. 197-1 КК)

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 05.12.2023 у справі № 548/538/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476628>.

12. Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності

12.1. Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення (ст. 200 КК)

Дії особи, яка, не маючи ліцензії Національного банку України на переказ коштів у національній валюті без відкриття рахунків та не будучи комерційним агентом з розрахунків у сфері використання електронних грошей, всупереч вимогам чинного законодавства здійснює обмін електронних грошей на готівку з отриманням відсотків залежно від суми обміну шляхом розміщення оголошення на інтернет-дошці оголошень про надання таких послуг, підлягають кваліфікації як незаконне використання електронних грошей (ст. 200 КК)

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.03.2023 у справі № 750/14427/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109855074>.

12.2. Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону (ст. 211 КК)

Предметом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 211 КК, є нормативно-правові акти, які зменшують надходження бюджету, що передбачає необхідність установлення під час кваліфікації властивості самого нормативно-правового акта, а не наслідків його застосування. Якщо зі змісту такого нормативно-правового акта неможливо визначити, чи зменшує він надходження бюджету в розмірі, необхідному для настання кримінальної відповідальності за ст. 211 КК, то в діях службової особи відсутній склад цього кримінального правопорушення.

Кримінальна відповідальність за ст. 211 КК виключається в разі, якщо зібраними у кримінальному провадженні доказами не встановлено порушень бюджетного законодавства під час видання службовою особою нормативно-правового акта, що зменшує надходження бюджету.

У діях службової особи, яка видала нормативно-правовий акт, яким затверджено застосування зниженого коефіцієнта до ставок усіх видів портових зборів, крім маякового, відсутній умисел на вчинення злочину, передбаченого ч. 2 ст. 211 КК, з огляду, зокрема, на те, що видання цього акта відбулося на виконання політики Уряду та у зв'язку з довготривалим політичним процесом, під час якого проводилися неодноразові зустрічі й конференції з представниками українського та міжнародного бізнесу і здійснювався розгляд їхніх звернень, зокрема на спільних нарадах із представниками Кабінету

Міністрів України порушувалося питання щодо оптимізації ставок портових зборів

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.03.2023 у справі № 991/9129/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110010448>.

13. Кримінальні правопорушення проти довкілля

13.1. Порушення правил охорони або використання надр, незаконне видобування корисних копалин (ст. 240 КК)

Незаконне видобування корисних копалин загальнодержавного значення є закінченим складом кримінального правопорушення з моменту початку їх видобування незалежно від кількості добутих корисних копалин, а видобування таких копалин передбачає вчинення дій, що полягають у вилученні їх із родовищ будь-яким способом.

Диспозиція ч. 2 ст. 240 КК є бланкетною та передбачає, зокрема, для встановлення того, що незаконно видобуті корисні копалини мають загальнодержавне, а не місцеве значення, необхідність звернення до регулятивного законодавства, а саме до Переліку корисних копалин загальнодержавного значення, затвердженого постановою КМУ від 12.12.1994 № 827 (у редакції постанови КМУ від 28.12.2011 № 1370), Національного класифікатора України ДК 008:2007 «Класифікатор корисних копалин», затвердженого наказом Держспоживстандарту України від 12.12.2007 № 357

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.01.2023 у справі № 723/5055/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108582830>.

13.2. Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом (ст. 249 КК)

Вирішуючи питання про те, чи є шкода, заподіяна незаконним водним добувним промислом істотною (ст. 249 КК), належить керуватися спеціальними таксами, визначеними Кабінетом Міністрів України, для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок незаконного добування (збирання) або знищення цінних видів водних біоресурсів у рибогосподарських водних об'єктах України

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.12.2023 у справі № 182/4973/15-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115713224>.

14. Кримінальні правопорушення проти громадської безпеки

14.1. Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами (ст. 263 КК)

Незаконне зберігання особою шести патронів, придатних для стрільби з вогнепальної зброї, вказує на те, що це діяння не є таким, яке через малозначність не становить суспільної небезпеки, що виключає закриття кримінального провадження на підставі п. 2 ч. 1 ст. 284 КПК за малозначністю (ч. 2 ст. 11 КК)

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.07.2023 у справі № 350/1941/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112459311>.

Добровільна здача органам влади зброї, бойових припасів, вибухових речовин або вибухових пристроїв в розумінні ч. 3 ст. 263 КК означає, що особа має реальну можливість та усвідомлює, що й надалі безперешкодно може зберігати предмети цього злочину, проте за власним бажанням (незалежно від причин та мотивів) здає їх органу влади. Якщо особа повідомила орган досудового розслідування про факт зберігання нею зброї і боєприпасів, усвідомлюючи, що вони неминуче будуть виявлені під час слідчої дії, то підстав для застосування ч. 3 ст. 263 КК немає

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.10.2023 у справі № 756/15397/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114292175>.

15. Кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва

15.1. Порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК)

Для настання кримінальної відповідальності керівника підприємства за порушення вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, якщо воно спричинило загибель людини (ч. 2 ст. 271 КК), вирішальне значення має фактичне здійснення трудової функції працівником, а не юридичне оформлення трудових відносин з ним.

Керівник підприємства зобов'язаний забезпечувати охорону праці не лише на підставі своєї посадової інструкції, а відповідно до займаної посади. Неналежна освіта та короткий період перебування на посаді директора, які викликали в обвинуваченого труднощі з ознайомленням зі своїми посадовими обов'язками, специфікою роботи підрозділів підприємства, нормативною документацією та організацією виробничого процесу, не можуть бути покладені в основу виправдувального вироку за ст. 271 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 08.06.2023 у справі № 451/1511/13-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111554040>.

16. Кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту

16.1. Порушення правил безпеки руху або експлуатації залізничного, водного чи повітряного транспорту (ст. 276 КК)

Для встановлення ознак складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 276 КК, суду апеляційної інстанції під час нового судового розгляду необхідно з'ясувати, у чому саме полягало порушення правил безпеки руху та експлуатації залізничного транспорту машиністом електропоїзда і начальником залізничної станції, вимоги яких конкретно нормативних актів вони порушили або не виконали, чи має місце причинний зв'язок між такими порушеннями або невиконанням і настанням суспільно небезпечних наслідків у вигляді середньої тяжкості тілесних ушкоджень для пасажира, який, виходячи з останнього вагона, що опинився в забороненому місці після зупинки електропоїзда, впав у технологічний люк, травмувавшись, а також надати належну оцінку показанням засуджених, які є на технічних носіях судового засідання, однак відсутні в текстах судових рішень

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.05.2023 у справі № 185/3395/15-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111192810>.

16.2. Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами (ст. 286 КК)

Дії особи, яка проявила неухважність, не переконалася, що це буде безпечним та не створить перешкод іншим учасникам дорожнього руху, відчинила водійські двері нерухомого автомобіля, внаслідок чого допустила удар зовнішньою частиною водійських дверей у відповідну ділянку тіла іншого учасника дорожнього руху (велосипедиста), підлягають кваліфікації за відповідною частиною ст. 286 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 13.11.2023 у справі № 682/2119/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114962483>.

Правилами дорожнього руху не регламентовано, які саме заходи має виконати водій задля переконаності в безпечності руху перед його початком і не визначено обов'язку для водія із цією метою виходити з автомобіля та оглядати його. Відсутність у водія об'єктивної спроможності виявити небезпеку або перешкоду для руху перед його початком виключає наявність у його діях складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.11.2023 у справі № 609/2/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114994321>.

17. Кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності

17.1. Хуліганство (ст. 296 КК)

Сам по собі факт вчинення протиправних дій у громадському місці не дає достатніх підстав для кваліфікації їх як хуліганства (ст. 296 КК). Пошкодження майна шляхом підпалу приміщення магазину за попередньою змовою групою осіб, яке хоча й мало місце в громадському місці, однак було вчинене злагоджено та швидко, у нічний час доби, за відсутності очевидців (свідків), свідчить про посягання саме на чуже майно, а не на порушення громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства та підлягає кваліфікації за ст. 194 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 03.10.2023 у справі № 756/5198/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113967576>.

18. Кримінальні правопорушення у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів та інші кримінальні правопорушення проти здоров'я населення

18.1. Викрадення, привласнення, вимагання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів, чи заволодіння ним шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем та інші незаконні дії з таким обладнанням (ст. 313 КК)

Не є обладнанням, призначеним саме для виготовлення особливо небезпечних наркотичних засобів, побутові пристрої, які знаходяться у вільному продажі і слугують у буденному житті та які певною мірою можна використовувати для виготовлення наркотичних засобів

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.12.2023 у справі № 755/29143/14-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115861704>.

19. Кримінальні правопорушення у сфері охорони державної таємниці, недоторканності державних кордонів, забезпечення призову та мобілізації

19.1. Розголошення державної таємниці (ст. 328 КК)

Розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, має місце у випадку повідомлення особою, яка мала допуск до державної таємниці, інформації, що містилася в листі з грифом «Таємно» іншій особі, яка не мала

такого допуску, у результаті чого відбувся витік відповідної інформації. Неврегульованість у нормативних документах, що визначають порядок допуску до державної таємниці, питання, якого стосувався лист із грифом «Таємно», не виключає ознак складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 328 КК. Притягнення особи до дисциплінарної відповідальності за розголошення відомостей, що становлять державну таємницю, у встановленому законом порядку, не виключає можливість притягнення її до кримінальної відповідальності за ст. 328 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 26.09.2023 у справі № 208/4254/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113794512>.

20. Кримінальні правопорушення проти авторитету органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян та кримінальні правопорушення проти журналістів

20.1. Посягання на життя працівника правоохоронного органу, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону або військовослужбовця (ст. 348 КК)

Про наявність умислу на посягання на життя працівника правоохоронного органу (ст. 348 КК) свідчить здійснення у світлу пору доби особою, яка має навики поводження з мисливською гладкоствольною рушницею, семи пострілів зі зброї по службовому автомобілю працівників поліції, а потім прицільного пострілу в поліцейського

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.11.2023 у справі № 382/60/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115127006>.

20.2. Викрадення, привласнення, вимагання документів, штампів, печаток, заволодіння ними шляхом шахрайства чи зловживання службовим становищем або їх пошкодження (ст. 357 КК)

Копія ухвали слідчого судді про надання дозволу на обшук є особливо важливим офіційним документом та, відповідно, предметом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 357 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.12.2023 у справі № 175/3271/20: <https://reestr.court.gov.ua/Review/115937486>.

20.3. Підроблення документів, печаток, штампів та бланків, збут чи використання підроблених документів, печаток, штампів (ст. 358 КК)

Дії особи, яка надала підроблене свідоцтво про право власності на квартиру нотаріусу для оформлення договору купівлі-продажу, усвідомлюючи, що ця квартира їй не належить, а свідоцтво про право власності є підробленим документом, підлягають кваліфікації за ч. 4 ст. 358 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 05.10.2023 у справі № 607/12565/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114021024>.

21. Кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язані з наданням публічних послуг

21.1. Зловживання владою або службовим становищем (ст. 364 КК)

Зловживанням владою є протиправне використання повноважень, правомочностей і можливостей, похідних від прав, обов'язків, гарантій, а також пільг та інших благ, які безпосередньо пов'язані зі здійсненням функцій представника влади

Постанова ОП від 27.11.2023 у справі № 991/3966/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409272>.

21.2. Зловживання повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364-1 КК)

Відсутність переконливих виправдувальних доказів того, що голова правління приватного банку підписав договори про істотне зменшення процентної ставки за кредитами з 16–29 % до 1 % річних на виконання рішення правління цього банку, зокрема відсутність чітко вираженого рішення правління приватного банку про це, свідчить, що суд, який виправдав голову правління приватного банку, допустив порушення вимог кримінального процесуального законодавства

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.10.2023 у справі № 761/5301/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114259183>.

21.3. Службове підроблення (ст. 366 КК)

Рапорт командира дорожньо-патрульної служби, в якому зафіксовано порушення водіями Правил дорожнього руху, що було покладено в основу протоколу про адміністративне правопорушення, скерованого до суду для прийняття рішення, є офіційним документом і предметом складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 366 КК

Постанов колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.02.2023 у справі № 760/14696/15-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109211505>.

Протокол та рішення засідання виконавчого комітету сільської ради є офіційними документами, а тому їх підроблення слід кваліфікувати за ст. 366 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 20.04.2023 у справі № 287/203/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110395938>.

Акт державного виконавця щодо перевірки майнового стану боржника, на підставі якого складено постанову про повернення виконавчого документа стягувачу у виконавчому провадженні, є офіційним документом, а тому підроблення цього документа державним виконавцем слід кваліфікувати за ст. 366 КК

Ухвала колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.04.2023 у справі № 2704/8549/2012: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110428084>.

Зазначення в обвинувальному акті, яким слідчий обвинувачувався у вчиненні службового підроблення (ч. 1 ст. 366 КК) двох самостійних дій, що передбачені як альтернативні в цій статті та є взаємовиключними, а саме складання неправдивого офіційного документа (протоколу слідчого експерименту) та одночасно внесення до офіційного документа неправдивих відомостей, є неконкретним і свідчить про неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність. Протокол слідчого експерименту, в якому всупереч вимогам ст. 104 КПК відсутні дата та час проведення слідчої дії, а також дані та підписи учасників цієї слідчої дії, які брали в ній участь, не є офіційним документом у розумінні примітки ст. 358 КК, а тому не є предметом кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 366 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 26.10.2023 у справі № 608/1733/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114581900>.

21.4. Неподання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування (ст. 366-3 КК)

Подання суб'єктом декларування декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, передбаченої Законом України «Про запобігання корупції», у паперовій формі з огляду на релігійні переконання та мотиви, а не в електронному виді шляхом заповнення на офіційному вебсайті Національного агентства з питань запобігання корупції за формою, що визначається цим агентством, не свідчить про відсутність у діянні цієї особи прямого умислу на неподання вказаної декларації

Постанова ОП від 04.12.2023 у справі № 991/5479/22 провадження (№ 51-3444кмо23): <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476543>.

21.5. Прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою (ст. 368 КК)

Якщо начальник районного відділу державної виконавчої служби управління Міністерства юстиції України, державний службовець категорії «Б» (службова особа, яка займає відповідальне становище), який відповідно до ст. 74 Закону України «Про виконавче провадження» наділений повноваженнями щодо витребування виконавчого провадження для перевірки, передання його іншому державному виконавцю, прийняття до свого провадження, маючи детальну інформацію про виконавче провадження, що перебувало на виконанні районного відділу державної виконавчої служби, який він очолював, одержав неправомірну вигоду від боржника в цьому провадженні за нестягнення заборгованості, то його дії потрібно кваліфікувати за ч. 3 ст. 368 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 26.01.2023 у справі № 532/1020/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108686181>.

Особа, яка у складі екзаменаційної комісії приймає іспити, виставляє оцінки, тобто здійснює тимчасову діяльність, що має організаційно-розпорядчий характер, оскільки саме від результатів іспитів залежить право продовжувати навчання, право отримувати стипендію, є суб'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.11.2023 у справі № 461/3472/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115168389>.

Вимагання неправомірної вигоди як кваліфікуюча ознака кримінального правопорушення, передбаченого ст. 368 КК, виключається, якщо особа, яка її надає, зацікавлена в незаконній, неправомірній поведінці службової особи, прагне обійти закон, установлену процедуру вирішення того чи іншого питання, досягти задоволення своїх незаконних інтересів, одержати незаконні пільги, переваги, уникнути відповідальності

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.12.2023 у справі № 520/15653/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598827>.

Отримання благодійної допомоги органом місцевого самоврядування не може вважатися корупційним правопорушенням, оскільки в такому разі немає інтересу незаконного збагачення з боку будь-кого

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.12.2023 у справі № 737/276/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598722>.

21.6. Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі (ст. 369 КК)

Прокурор місцевої прокуратури відповідно до КПК наділений самостійними повноваженнями на укладення угоди про визнання винуватості з підозрюваним без узгодження цієї процесуальної дії з керівником місцевої прокуратури, як це передбачено одним із галузевих наказів Генеральної прокуратури України. Пропозиція надати неправомірну вигоду та надання неправомірної вигоди такому прокурору з метою укладення з підозрюваним у кримінальному провадженні угоди про визнання винуватості з узгодженим сторонами покаранням із застосуванням статей 69 та 75 КК утворює склад кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 25.05.2023 у справі №463/4324/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111192794>.

21.7. Зловживання впливом (ст. 369-2 КК)

Активні дії оперуповноваженого, які створили в рідного брата підозрюваного уявлення про можливість впливу цим оперуповноваженим на прийняття рішення начальником слідчого підрозділу, суддею, іншою особою, уповноваженою на виконання функцій держави, свідчать про спрямованість його умислу саме на одержання неправомірної вигоди для себе за вплив на прийняття рішення особою, уповноваженою на виконання функцій держави, та підлягають кваліфікації за ч. 2 ст. 369-2 КК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 04.07.2023 у справі № 504/317/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112118034>.

22. Кримінальні правопорушення проти правосуддя

22.1. Невиконання судового рішення (ст. 382 КК)

Дії директора товариства, яка до відкриття виконавчого провадження з примусового виконання рішення суду щодо зупинення експлуатації товариства провела загальні збори засновників, на яких довела до відома учасників про наявність цього судового рішення, що підтверджується відповідним наказом, і звернулася до суду із заявою про роз'яснення судового рішення, свідчать про намір виконати судові рішення та не містять складу злочину, передбаченого ч. 2 ст. 382 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 28.06.2023 у справі № 210/4031/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112002476>.

Подвійне накладення державним виконавцем стягнення у виді штрафу відповідно до Закону України «Про виконавче провадження» на боржника за невиконання без поважних причин у встановлений строк судового рішення, що зобов'язує боржника виконати певні дії, та рішення про поновлення на роботі не виключає подальшої можливості притягнення боржника до кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення (ст. 382 КК)

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.11.2023 у справі № 721/698/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114757601>.

22.2. Завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК)

Попередження особи про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення кримінального правопорушення (ст. 383 КК) не є обов'язковою умовою притягнення до кримінальної відповідальності за цією статтею Для кваліфікації за ст. 383 КК не мають значення мотиви вчинення кримінального правопорушення, а також момент виникнення в обвинуваченого умислу на його вчинення Наявність у правоохоронного органу на момент завідомо неправдивого повідомлення особою про вчинення щодо нього кримінального правопорушення, відомостей про те, що таке правопорушення не вчинялося, не впливає на кваліфікацію дій особи за ст. 383 КК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 19.04.2023 у справі № 753/6403/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110395982>.

23. Кримінальні правопорушення проти встановленого порядку несення військової служби (військові кримінальні правопорушення)

23.1. Самовільне залишення військової частини або місця служби (ст. 407 КК)

Дії військовослужбовця, який у встановленому законом порядку не був звільнений з військової служби та який не з'явився на службу без поважних причин в умовах особливого періоду (крім воєнного стану) до військової частини у зв'язку з завершенням строку дії контракту, підлягають кваліфікації за ст. 407 КК. Завершення строку дії контракту автоматично не позбавляє особу статусу військовослужбовця та не звільняє його від виконання обов'язків військової служби. Неотримання військовослужбовцем грошового забезпечення на підставі наказу командира військової частини у зв'язку з самовільним залишенням служби не свідчить про те, що особа припинила військову службу

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 20.04.2023 у справі № 748/1376/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110428143>.

23.2. Дезертирство (ст. 408 КК)

Для встановлення ознак складу злочину, передбаченого ст. 408 «Дезертирство» КК, судам належить досліджувати та брати до уваги докази, які підтверджують наявність у військовослужбовця мети ухилитися від військової служби. Апеляційний суд під час нового судового розгляду повинен, зокрема, перевірити доводи в апеляційній скарзі прокурора, які вказують на наявність у діяч виправданого військовослужбовця (військового комісара) мети уникнути військової служби, як-то відсутність дозволу у військовослужбовця на відпустку, а також його рапортів на відпустку, достовірну обізнаність військовослужбовця щодо обраного стосовно нього запобіжного заходу у вигляді підписки про невіїзд, який унеможлиблює самовільне залишення території України, намагання військовослужбовця залишити територію України та його затримання під час прикордонного контролю.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.04.2023 у справі № 761/14205/13-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110367831>.

23.3. Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК)

Кримінальна відповідальність за перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК) настає за умови, що дії військової службової особи були зумовлені її службовим становищем і пов'язані з її владними чи службовими повноваженнями. Якщо такого зв'язку не встановлено, то дії засудженого за наявності для того підстав можуть кваліфікуватися за іншими статтями Особливої частини КК.

Перевищення військовою службовою особою влади чи службових повноважень (ст. 426-1 КК) та вбивство через необережність (ст. 119 КК) не можуть утворювати ідеальну сукупність кримінальних правопорушень з огляду на їх різну форму вини, визначену законодавцем.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 05.07.2023 у справі № 216/1675/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112088025>.

24. Кримінальні правопорушення проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку

24.1. Виправдовування, визнання правомірною, заперечення збройної агресії Російської Федерації проти України, глорифікація її учасників (ст. 436-2 КК)

Розміщення на своїй сторінці в соціальній мережі «Вконтакте» публікацій, а також вподобання публікацій інших користувачів цієї соціальної мережі, які містять публічне схвалення військової агресії російської федерації проти України, утворюють склад кримінального правопорушення, передбаченого

ст. 436-2 КК Покарання у виді позбавлення волі, призначене особі, визнаній винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436-2 КК, без застосування до неї ст. 75 КК, є обґрунтованим з огляду на підвищений ступінь тяжкості кримінальних правопорушень проти миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку і кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436-2 КК.

Епізоди злочинної діяльності особи, визнаної винуватою у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 436-2 КК, вчинені до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення кримінальної відповідальності за виготовлення та поширення забороненої інформаційної продукції» (до 16.03.2022), яким КК було доповнено ст. 436-2, підлягають виключенню з обсягу обвинувачення. Виключення таких епізодів з обсягу обвинувачення засудженої не впливає на кваліфікацію її дій за ч. 2 ст. 436-2 КК та на міру призначеного покарання за наявності обвинувачення у вчиненні після набрання чинності цим Законом інших епізодів злочинної діяльності за цією статтею

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.05.2023 у справі № 127/12127/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111096337>.

РОЗДІЛ II. ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

1. Засади кримінального провадження

1.1. Забезпечення права на захист

Адвокат може поєднувати функції захисту обвинуваченого та представництва цивільного відповідача, крім випадків, коли захисник або представник брали участь у цьому ж кримінальному провадженні як цивільний позивач чи цивільний відповідач. Одночасна участь у кримінальному провадженні адвоката як захисника обвинуваченого та як представника цивільного відповідача не є порушенням права на захист і не викликає конфлікту інтересів, якщо обвинувачений не є цивільним відповідачем, з огляду на різний інтерес та мету цих суб'єктів у кримінальному провадженні, а також відсутність заперечень учасників кримінального провадження проти такого представництва

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.02.2023 у справі № 285/2941/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109132515>.

Якщо захисника засудженого, з яким останній уклав договір про надання правової допомоги, було мобілізовано до лав Збройних Сил України, то це не є підставою для зупинення судового провадження на підставі ст. 335 КПК. Апеляційний суд не порушив право на захист засудженого у разі призначення захисника із центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, якщо участь захисника під час апеляційного розгляду визнана обов'язковою, суд роз'яснив засудженому його право укласти договір про надання правової допомоги з іншим захисником, однак засуджений цим правом не скористався

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.02.2023 у справі № 748/479/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109273636>.

Якщо під час апеляційного перегляду кримінального провадження, в якому участь захисника необов'язкова, було припинено право на зайняття адвокатською діяльністю адвоката, який здійснював захист обвинуваченої особи, однак обвинувачений, який не є суб'єктом права на безоплатну вторинну правову допомогу, не звернувся до суду про надання йому такої допомоги, то непризначення обвинуваченому апеляційним судом захисника з центру надання безоплатної вторинної правової допомоги не є порушенням права на захист

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 15.06.2023 у справі № 756/15676/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647852>.

Проведення під час досудового розслідування нового слідчого експерименту без участі підозрюваного, якщо в матеріалах провадження немає будь-якого

підтвердження того, що підозрюваний був повідомлений про день і час проведення попереднього слідчого експерименту, а також відмова слідчого в задоволенні клопотання захисника щодо проведення нового слідчого експерименту за участю підозрюваного порушує право на захист. Відмова слідчого судді задовольнити скаргу захисника, яку він подав на постанову слідчого про відмову в задоволенні клопотання захисника про проведення нового слідчого експерименту, не усуває обов'язку суду, який розглядає справу по суті, перевірити законність та обґрунтованість рішення слідчого судді. Суди повинні з'ясувати, чи була надана під час досудового розслідування реальна, неілюзорна можливість стороні захисту отримати докази на спростування висунутого обвинувачення і тим самим реалізувати своє право на захист.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 17.05.2023 у справі № 161/19405/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111036738>.

Укладення засудженим договору про надання правової допомоги не з конкретним адвокатом, а з адвокатським об'єднанням та захист адвокатом, членом цього адвокатського об'єднання, цього засудженого на підставі ордеру на надання правової допомоги, виданого таким об'єднанням, не порушує право на захист.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.07.2023 у справі № 454/851/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112545985>.

Якщо в кримінальному провадженні за ч. 1 ст. 286 КК орган досудового розслідування за дорученням місцевого суду в порядку ч. 3 ст. 333 КПК мав провести огляд транспортного засобу, за кермом якого перебував засуджений під час ДТП, а саме: виявити та вилучити прилад для встановлення швидкості руху, однак через значний проміжок часу повідомив про неможливість виконання ухвали місцевого суду у зв'язку з відсутністю відповідного закладу, який би міг провести вилучення тахокарти з тахографа, той факт, що з метою дотримання розумних строків місцевий суд дійшов висновку про можливість ухвалення вироку стосовно засудженого на підставі сукупності інших наявних у кримінальному провадженні доказів, зокрема і фактичних даних висновку судової інженерно-транспортної експертизи, не впливає на обсяг обвинувачення та не може бути підставою порушення права на захист.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.12.2023 у справі № 346/3020/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115598732>.

1.2. Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості

Прокурор не зобов'язаний долучати під час судового розгляду всі зібрані під час досудового розслідування докази. Сторона обвинувачення має право

на власний розсуд визначати обсяг доказів, необхідних і достатніх для доведення винуватості особи в інкримінованому злочині та притягнення її до кримінальної відповідальності

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.09.2023 у справі № 357/14369/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113406816>.

2. Суд, сторони та інші учасники кримінального провадження

2.1. Склад суду

Кримінальне провадження в суді першої інстанції щодо особливо тяжкого злочину, за вчинення якого передбачено довічне позбавлення волі, має здійснюватися колегіально судом у складі трьох суддів незалежно від заявленого обвинуваченим клопотання та стадії вчинення злочину

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.11.2023 у справі № 644/5171/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114796482>.

2.2. Сторона обвинувачення

Повноваження прокурора на початковому етапі досудового розслідування, визначені частинами 1 та 7 ст. 214 КПК, які зумовлені метою забезпечення невідкладності цього етапу, є спеціальними нормами щодо правил, закріплених у ч. 1 ст. 37 КПК. Відсутність на час виконання приписів ч. 7 ст. 214 КПК постанови керівника відповідного органу прокуратури про визначення прокурора, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, винесеної в порядку, передбаченому ч. 1 ст. 37 КПК, не вказує на порушення вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.07.2023 у справі № 192/1350/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112315733>.

Тимчасово виконуючий обов'язки начальника відділу підрозділу Національної поліції України згідно з п. 8 ч. 1 ст. 3 КПК є керівником органу досудового розслідування, а тому він уповноважений визначати слідчого (слідчих), який здійснюватиме досудове розслідування, а у випадках здійснення досудового розслідування слідчою групою – визначати старшого слідчої групи, який керуватиме діями інших слідчих. Рішення керівника органу досудового розслідування доручити здійснення досудового розслідування конкретному слідчому у формі доручення, зміст якого відповідає вимогам до процесуального рішення у формі постанови, що передбачено КПК, не вважається істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 24.01.2023 у справі № 663/3293/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108654519>.

Вручення підозри начальником слідчого відділу за відсутності вказівки на нього у постанові про визначення групи слідчих не є порушенням процесуального закону з огляду на приписи п. 8 ч. 1 ст. 3, ст. 39 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.04.2023 у справі № 671/612/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110569354>.

Повторне призначення слідчого або прокурора у кримінальному провадженні, яке було виділене або об'єднане з іншим, якщо після початку досудового розслідування вже було визначено слідчого чи групу слідчих для його проведення, КПК не передбачено, а тому не є обов'язковим

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 26.09.2023 у справі № 382/646/19: <https://reestr.court.gov.ua/Review/113901639>.

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113985497>.

2.3. Сторона захисту

Малограмотність чи неграмотність підозрюваного, обвинуваченого не є підставою для визнання обов'язковою участь захисника у кримінальному провадженні. Відсутність у підозрюваного, обвинуваченого належної освіти сама по собі не є підставою для обов'язкової участі захисника у кримінальному провадженні. Неприйняття рішення слідчим, прокурором, слідчим суддею про забезпечення участі захисника у кримінальному провадженні на підставі п. 3 ч. 1 ст. 49 КПК, зокрема й у випадку, коли підозрюваний, обвинувачений є малограмотним чи неграмотним, не тягне за собою правових наслідків, передбачених ст. 52 КПК.

Апеляційний суд, який, перевіряючи виправдувальний вирок, не врахував, що дані про неграмотність виправданих констатовано виключно на підставі їх власних слів, не встановив, чи вказані обставини позбавили виправданих можливості повною мірою реалізовувати свої процесуальні права та з якого моменту слідчому чи прокурору стало відомо про існування зазначених обставин, допустив істотне порушення вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 24.04.2023 у справі № 487/5207/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110515479>.

3. Докази і доказування

3.1. Допустимість доказу

Грошові купюри, вилучені під час проведення огляду місця події у кримінальному провадженні за ст. 186 «Грабіж» КК, номери яких не переписувалися в протокол цієї слідчої дії, однак простежуються відеозаписи огляду місця події, що було досліджено судами першої та апеляційної інстанцій, а самі грошові купюри зберігалися у спеціальному пакеті, є допустимими доказами

Проведення експертизи на підтвердження справжності грошових купюр, які були предметом грабежу, не вимагається законом, ураховуючи особливості складу кримінального правопорушення, в якому обвинувачується особа, а також обставини цієї справи

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 10.05.2023 у справі № 761/28958/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110814766>.

Доказ, який підтверджує алібі обвинуваченого, наданий під час судового засідання без підтвердження способу та порядку отримання цього доказу, а також ненадання мобільного телефону, в якому цей доказ зберігався, є недопустимим

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 05.09.2023 у справі № 333/1286/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113324601>.

Якщо перед експертом не поставлені питання про порядок і спосіб виправлення ушкодженого обличчя, то висновок експерта, яким визначено ступінь тяжкості тілесних ушкоджень з урахуванням непоправності знівечення обличчя, зроблений з урахуванням консультативного висновку лікаря-комбустіолога, а не фахівця в галузі пластичної хірургії та косметології, є допустимим

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.11.2023 у справі № 161/1826/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904725>.

3.2. Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав та свобод людини

Процесуальні рішення у формі постанови, доручення, ухвалені під час досудового розслідування, а також судові рішення, витяги з Єдиного реєстру досудових розслідувань, змагальні документи (клопотання, заяви, скарги тощо) не є доказами в розумінні ст. 84 КПК та не можуть оцінюватися крізь призму їх допустимості

Результати негласної слідчої (розшукової) дії, які були визнані недопустимими через порушення процедурного правила, передбаченого ст. 290 КПК, а не через

істотне порушення прав і свобод людини, визначені частинами 1–3 ст. 87 КПК, не є підставою для визнання недопустимими похідних доказів

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 520/2703/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871748>.

Несвоєчасне підписання спеціалістом протоколу огляду місця події не є підставою для визнання цього протоколу недопустимим доказом, якщо сторона захисту не ставить під сумнів інформацію, відображену в цьому протоколі. Якщо під час слідчого експерименту слідчий запропонував підозрюваному більш детально розповісти про обставини вчинення злочину, а з матеріалів справи вбачається, що підозрюваний відтворював механізм його вчинення (заподіяння тілесних ушкоджень потерпілому), вказуючи, як і чому він це робив, то це є елементом проведення слідчого експерименту, а не допиту підозрюваного. Розгляд слідчим суддею клопотання про арешт тимчасово вилученого майна з порушенням строків, передбачених ст. 171 КПК, не є підставою для визнання арештованих речових доказів недопустимими.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 572/1861/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647799>.

Викривальні показання, отримані працівниками поліції на місці події без повідомлення особи про право на захист та право зберігати мовчання і не свідчити проти себе, не можуть бути покладені в обґрунтування доведеності винуватості цієї особи у вчиненні кримінального правопорушення. Докази, у яких зафіксовані такі показання, є недопустимими.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.10.2023 у справі № 722/1818/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114357455>.

3.3. Визнання доказів недопустимими

Сама по собі наявність у протоколі слідчого експерименту виправлень не є достатньою підставою для визнання вказаного доказу недопустимим за умови, що суд допитав учасників слідчого експерименту з метою отримання відомостей щодо відповідності вказаних виправлень встановленим під час слідчої дії обставинам, при тому, що матеріали кримінального провадження містять достатні підстави до висновку про те, що протокол проведення слідчого експерименту відповідає вимогам статей 104, 105 КПК, а саму слідчу дію проведено за правилами, передбаченими ст. 240 КПК.

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.10.2023 у справі № 128/3780/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114357486>.

3.4. Обставини, які підлягають доказуванню в кримінальному провадженні

Особа обвинуваченого у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 111, ч. 1 ст. 258-3 КК, вважається встановленою, якщо орган досудового розслідування провів низку слідчих дій, за допомогою яких цю особу було ідентифіковано як таку, що вчинила ці кримінальні правопорушення. Зокрема, було проведено тимчасовий доступ до банківської таємниці за рахунками, відкритими засудженою в банківській установі, за результатами якого вилучено копію її паспорта громадянина Україна, а також огляд наявної в мережі «Інтернет» інформації про причетність засудженої до участі в діяльності терористичної організації «ДНР», за результатами якого було знайдено особу з відповідними даними (фотозображення особи жіночої статі, зовні схожої на засуджену, та інформація про її ім'я і домашню адресу)

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 25.01.2023 у справі № 225/1957/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108686126>.

Тягар доведення необхідності застосування спеціальної конфіскації покладається на сторону обвинувачення, яка має обґрунтувати свої доводи і вказати, що саме підлягає спеціальній конфіскації – гроші, цінності тощо та чи вирішувалося питання про застосування заходів забезпечення кримінального провадження щодо майна з метою забезпечення спеціальної конфіскації

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 06.07.2023 у справі № 644/5486/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112088029>.

3.5. Збирання доказів

Отримання слідчим з медичної установи медичної карти потерпілого на підставі власного запиту, а не на підставі ухвали слідчого судді про тимчасовий доступ до речей і документів відповідає КПК та не тягне визнання недопустимими доказами висновків судово-медичних експертиз, під час проведення яких експертами досліджено цю медичну картку

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 293/1947/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111403457>.

КПК не вимагає від слідчого здійснювати збирання доказів виключно шляхом отримання тимчасового доступу до них. У разі, коли особа, в розпорядженні якої знаходяться речі, документи та інші матеріали, які мають доказове значення для встановлення обставин вчинення кримінального правопорушення, висловлюючи своє волевиявлення, добровільно надає їх слідчому, це не свідчить про здобуття таких доказів органом досудового розслідування у позапроцесуальний спосіб і не є підставою для визнання їх недопустимими. Добровільне надання працівниками патрульної поліції відеозаписів з нагрудних

камер та з реєстратора автомобіля патрульної поліції слідчому не свідчить про порушення процедури отримання відеозаписів і не суперечить порядку збирання доказів, визначеному в ст. 93 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 03.10.2023 у справі № 596/509/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113985494>.

3.6. Показання

У разі неможливості здійснення безпосереднього допиту свідка в судовому засіданні внаслідок смерті останнього на момент розгляду справи протокол слідчого експерименту з показаннями цього свідка може бути покладено судом в основу вироку

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.03.2023 у справі № 525/1207/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395430>.

Чинне кримінальне процесуальне законодавство не передбачає перевірки показань особи із застосуванням спеціального технічного засобу – поліграфа (детектора брехні) – та використання отриманих відповідних даних як доказу. Якщо суд першої інстанції безпосередньо допитав свідка та під час ухвалення обвинувального вироку послався на отримані показання як на докази, дослідивши при цьому звіт про результати використання поліграфа, то це не є порушенням вимог кримінального процесуального законодавства

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 26.01.2023 у справі № 183/3452/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108686155>.

Суд може обґрунтовувати свої висновки показаннями свідка чи потерпілого, яких не було безпосередньо допитано під час судового засідання, лише у разі, коли ці особи були допитані слідчим суддею в порядку, передбаченому ч. 1 ст. 225 КПК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 01.03.2023 у справі № 628/1284/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395377>.

Якщо свідок або учасник процесу дає суду показання, які збігаються з його показаннями під час досудового розслідування, або посилається на такі показання, то саме по собі посилання суду на такі позасудові показання не є порушенням процесуального закону, оскільки в такому випадку позасудові показання інкорпуються в показання в суді

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.11.2023 у справі № 442/3434/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115102913>.

3.7. Висновок експерта

Під час проведення експертизи експерти можуть проводити ситуаційне моделювання, що відповідає вимогам кримінального процесуального законодавства та відомчим нормативним документам, за умови, що експерти керувалися вихідними даними, наданими слідчим, та за результатами експертизи дали відповіді лише на ті запитання, що поставив їм слідчий. Таке ситуаційне моделювання не є слідчим експериментом

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 10.08.2023 у справі № 706/1113/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112845916>.

Висновок експерта, який проводив судово-почеркознавчу експертизу у кримінальному провадженні за ч. 2 ст. 366 КК без дослідження вільних зразків підпису обвинуваченого, є недопустимим доказом

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.09.2023 у справі № 686/24376/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396794>.

4. Фіксування кримінального провадження. Процесуальні рішення

4.1. Додатки до протоколів

Зберігання кількох електронних документів на одному носії інформації та розташування цього носія в кримінальному провадженні не відразу після протоколу проведеної слідчої дії не може бути підставою для визнання доказу недопустимим. Долучення належним чином упакованого слідчим оригінального примірника технічного носія – флешнакопичувача, на якому зафіксовано проведення обшуку, а згодом і слідчого експерименту, до протоколу обшуку, а не до протоколу слідчого експерименту, не є істотним порушенням прав та свобод людини

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 293/1947/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111403457>.

Положення ч. 3 ст. 105 КПК не вимагають, щоб додатки до протоколів були засвідчені підписами всіх перелічених у цій нормі суб'єктів. За змістом цієї статті, додаток до протоколу має бути засвідчений одним з перелічених у цій статті суб'єктів. Також не виключається можливість засвідчення додатка кількома суб'єктами з перелічених у цій статті

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 01.11.2023 у справі № 347/222/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114726892>.

5. Процесуальні витрати

5.1. Витрати на правову допомогу

У разі ухвалення обвинувального вироку витрати на правову допомогу підлягають стягненню з обвинуваченого та не можуть бути розподілені між страховою компанією і обвинуваченим

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.11.2023 у справі № 686/28824/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114796501>.

6. Відшкодування (компенсація) шкоди у кримінальному провадженні, цивільний позов, виплата винагороди викривачу

6.1. Відшкодування (компенсація) шкоди потерпілому

Відшкодування шкоди, завданої потерпілому каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я в результаті дорожньо-транспортної пригоди, має персональний характер (стосується виключно особи, якій вона заподіяна) та не може бути предметом правонаступництва. У разі подання дружиною померлого потерпілого, яка прийняла всю спадщину за законом після його смерті, позову про відшкодування матеріальної шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, суд повинен перевірити, чи може вона бути правонаступником у частині відшкодування матеріальної шкоди, завданої померлому потерпілому кримінальним правопорушенням.

Для об'єктивного визначення розміру матеріальної шкоди, що підлягає стягненню з обвинуваченого, суду необхідно встановити, чи відповідають придбані товари / послуги протоколу лікування, та порівняти відповідні квитанції з довідкою, наданою лікарською установою, де проходив лікування потерпілий, у якій міститься інформація щодо послуг, наданих йому за рахунок лікарні

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 17.05.2023 у справі № 607/8075/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111078465>.

Відшкодування моральної шкоди членам сімей військовослужбовців, які загинули під час проведення антитерористичної операції, відбувається в порядку, передбаченому Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», а не в порядку, визначеному Законом України «Про боротьбу з тероризмом». В Україні відсутній закон про визначення порядку та умов відшкодування державою моральної шкоди внаслідок злочину в разі засудження осіб у порядку спеціального судового провадження (in absentia) та в разі, коли ці особи перебувають поза межами території, яка підконтрольна Україні.

Моральна шкода, заподіяна членам сімей військовослужбовців, які загинули під час проведення антитерористичної операції внаслідок вчинення обвинуваченими злочину, передбаченого ст. 258 «Терористичний акт» КК, підлягає відшкодуванню з обвинувачених у разі, якщо суд установив наявність причинного зв'язку між протиправними діями обвинувачених і шкодою, заподіяною потерпілим у зв'язку із загибеллю їхніх рідних та близьких, вину цивільних відповідачів у заподіянні цієї шкоди

Постанов колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 28.02.2023 у справі № 426/1211/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109433441>.

Наявність у кількох потерпілих осіб права на відшкодування моральної шкоди у кримінальному провадженні за ст. 286 КК не звільняє цивільного відповідача від обов'язку виплатити повну суму страхового відшкодування, якщо всі особи, які мають на нього право, не звернулися з цивільним позовом. Звернення з цивільним позовом у кримінальному провадженні лише однієї особи з кількох потерпілих осіб не зменшує зобов'язань цивільного відповідача відповідно до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 04.04.2023 у справі № 692/791/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144503>.

Розмір відшкодування моральної шкоди не повинен призводити до безпідставного збагачення потерпілого, а має компенсувати йому перенесені моральні й фізичні страждання та тяжкість вимушених змін у житті, зумовлених отриманням у результаті дорожньо-транспортної події тілесних ушкоджень. При визначенні розміру відшкодування витрат на професійну правову допомогу суд повинен ураховувати складність справи, обсяг наданих адвокатом послуг і витрачений адвокатом час на їх надання, а не лише дані, наведені в акті приймання-передачі наданих адвокатом послуг

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.09.2023 у справі № 202/8301/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536396>.

У кримінальних провадженнях за ст. 286 КК встановлення суми ліміту відповідальності страховика за моральну шкоду залежить від встановлення судом належної до відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної здоров'ю особи. Якщо суд, пославшись на аспекти розподілу відповідальності між страхувальником і страховиком, не визначив належної до відшкодування матеріальної шкоди, заподіяної здоров'ю особи, то суд не міг належно визначити й суму ліміту відповідальності страховика за моральну шкоду та, відповідно, не міг обґрунтовано визначити належну до відшкодування зі страхувальника суму моральної шкоди в розмірі, що перевищує ліміт відповідальності страховика

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 04.10.2023 у справі № 755/62/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114052433>.

Підставою для зменшення судом розміру страхового відшкодування, яке підлягає стягненню зі страховика, є передусім зменшення доведеної шкоди, яка повністю покривається страховиком. У разі зменшення судом розміру страхового відшкодування, яке підлягає стягненню із страхової компанії як страховика, суми відшкодування між ним та страхувальником як власником джерела підвищеної небезпеки, за участю якого сталася дорожньо-транспортна пригода, перерозподілу не підлягають. У разі зменшення зобов'язання страховика без зменшення загального розміру шкоди, що підлягає відшкодуванню, сума підлягає перерозподілу шляхом збільшення відповідальності власника джерела підвищеної небезпеки, яка не покрита договором страхування.

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 11.10.2023 у справі № 711/1393/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114158816>.

Якщо внаслідок вчинення особою кримінального правопорушення, передбаченого ст. 286 КК, потерпілому заподіяно матеріальну та моральну шкоду, а цивільна відповідальність засудженого на момент ДТП застрахована, що підтверджується полісом обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів, то при вирішенні цивільного позову в частині стягнення моральної шкоди суд повинен враховувати, що відповідальність у певних межах покладається як на особу, яка застрахувала свою відповідальність, так і на страхову компанію.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 05.12.2023 у справі № 195/2081/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115476601>.

У разі закриття кримінального провадження у зв'язку зі звільненням особи від кримінальної відповідальності заявлений у кримінальному провадженні цивільний позов по суті не вирішується, а залишається без розгляду. В такому випадку позивач вправі вирішити свої вимоги в порядку цивільного судочинства.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 19.12.2023 у справі № 378/1005/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115822433>.

6.2. Відшкодування (компенсація) шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю

Звернення до суду, викладене у формі заяви, про відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів, що здійснюють оперативнорозшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури й суду, має розглядатися в порядку цивільного судочинства.

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.11.2023 у справі № 202/6896/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114726951>.

7. Заходи забезпечення кримінального провадження

7.1. Протокол затримання

Відсутність у протоколі затримання адвоката відомостей про повідомлення ради адвокатів регіону, номера кримінального провадження, анкетних даних та підписів осіб, які були присутні під час проведення затримання, не є підставою для визнання цього протоколу недопустимим доказом

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 520/2703/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871748>.

8. Загальні положення досудового розслідування

8.1. Початок досудового розслідування

У ст. 214 КПК не передбачено вимог про внесення до Єдиного реєстру досудових розслідувань за окремим порядковим номером відомостей про вчинення кожного з тих діянь, що охоплюються єдиним умислом особи і передбачені відповідною частиною ст. 307 КК як альтернативні форми виявлення суспільно небезпечного діяння (наприклад, протиправне придбання, зберігання з метою збуту і збут психотропної речовини в ч. 1 ст. 307 КК). За правилами кваліфікації такі діяння кваліфікуються як такі, що утворюють один склад злочину

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.03.2023 у справі № 161/1921/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109810013>.

Початок досудового розслідування щодо злочину збігається з моментом внесення відомостей, які можуть свідчити про цей злочин, до Єдиного реєстру досудових розслідувань (частини 1 та 2 ст. 214 КПК). Якщо відомості про конкретне кримінальне правопорушення були внесені в Єдиний реєстр досудових розслідувань до набрання чинності п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК (до 16.03.2018), то положення цього пункту не можуть застосовуватися до кримінального провадження, у межах якого здійснюється досудове розслідування. Об'єднання або виділення матеріалів кримінального провадження не впливає на визначення початку досудового розслідування

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.04.2023 у справі № 201/3571/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110339375>.

Вимоги до письмового повідомлення слідчим прокурора про початок досудового розслідування КПК не передбачає. Допускається стисле окреслення в такому повідомленні обставин вчиненого кримінального правопорушення із зазначенням елементів його складу, визначенням попередньої кваліфікації та без опису обставин кримінального правопорушення, що містився у витягу з Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Орган досудового розслідування, отримавши в ході досудового розслідування більше інформації про вчинене кримінальне правопорушення, зокрема такої, яка впливає на кримінально-правову оцінку вчиненого, повинен відобразити цю інформацію шляхом її коригування в Єдиному реєстрі досудових розслідувань, що не суперечить положенням КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.05.2023 у справі № 761/13685/14-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111339388>.

Заява про вчинення злочину не є доказом у кримінальному провадженні, а виступає підставою для відповідного реагування органів досудового розслідування, внесення ними відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань за фактами, викладеними в такій заяві, та здійснення їх перевірки. Якщо в заяві про вчинення злочину відсутня дата її написання, то оцінка судом факту звернення особи з такою заявою до правоохоронного органу повинна здійснюватися виходячи з дати її реєстрації органом, до якого вона була подана.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.05.2023 у справі № 761/13685/14-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111339388>.

У заяві про вчинення кримінального правопорушення обов'язково повинні міститися конкретні відомості про вчинення цього правопорушення та прохання особи вжити невідкладних дій щодо реєстрації цієї заяви в Єдиному реєстрі досудових розслідувань та початку досудового розслідування. Рапорт слідчого, з якого вбачаються конкретні відомості про вчинення кримінально протиправних дій, є заявою про вчинення кримінального правопорушення.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 04.04.2023 у справі № 572/1684/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110055057>.

Внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР та проведення огляду місця події до внесення таких відомостей до цього реєстру слідчими різних органів поліції не вважається порушенням вимог кримінального процесуального закону.

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 26.01.2023 у справі № 757/3303/15-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108710767>.

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108710769>.

8.2. Підслідність

Апеляційний суд, переглядаючи виділене кримінальне провадження за ч. 2 ст. 307 КК, повинен звернути увагу на порушення правил підслідності, що виникає під час передачі кримінального провадження для розслідування слідчому підрозділу Служби безпеки України, а не Державному бюро розслідувань, якщо дії особи кваліфіковано як співучасть у вчиненні цього кримінального правопорушення з працівником правоохоронного органу, а на момент виділення цього провадження Державне бюро розслідувань вже здійснювало функцію досудового розслідування.

Якщо на момент виділення вказаного кримінального провадження не було підтверджено вчинення кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 307 КК, у співучасті з працівником правоохоронного органу, то це провадження має бути передане за підслідністю слідчим органам Національної поліції України

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.02.2023 у справі № 135/1003/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930824>.

8.3. Строки досудового розслідування

Передача обвинувального акта прокурором посадовій особі органу прокуратури (працівниці канцелярії), яка уповноважена прийняти та відправити цей акт поштовим зв'язком до місцевого суду, в останній день строку досудового розслідування, а не посадовій особі того органу, до якого подається відповідний документ чи скарга (місцевого суду), вважається порушенням процесуальних строків (ст. 116 КПК). Запис в ЄРДР про дату звернення з обвинувальним актом до суду не є визначальним при вирішенні питання стосовно дотримання процесуальних строків закінчення досудового розслідування

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 16.01.2023 у справі № 635/7519/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108526621>.

Висновок суду про надходження обвинувального акта у кримінальному провадженні з порушенням строків, визначених ст. 219 КПК, не може ґрунтуватися на дослідженні лише відомостей із витягів з Єдиного реєстру досудових розслідувань та реєстру матеріалів досудового розслідування, доданого до обвинувального акта

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.06.2023 у справі № 585/2737/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647796>.

Постанова прокурора про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування за своєю правовою природою є аналогічною відповідній ухвалі слідчого судді, а тому строк із дня ухвалення слідчим

постанови до дня її скасування прокурором включається у строки досудового розслідування

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 343/828/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111524530>.

Факт скасування слідчим суддею повідомлення про підозру зупиняє перебіг строку досудового розслідування. Тому у строк досудового розслідування не включається період із дня постановлення слідчим суддею ухвали про скасування повідомлення про підозру до дня скасування судом апеляційної інстанції вказаної ухвали слідчого судді

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.11.2023 у справі № 369/11708/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114928960>.

КПК не містить імперативної норми, відповідно до якої строки, сплив яких почався після повідомлення про підозру першій особі, мають враховуватися під час прийняття процесуальних рішень стосовно особи, якій повідомлено про підозру після виділення матеріалів кримінального провадження стосовно першої особи

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 13.12.2023 у справі № 169/867/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115752100>.

Визначення останнього дня строку досудового розслідування потрібно обраховувати послідовно. Спершу необхідно визначити день вручення особі повідомлення про підозру, від якого обрахувати передбачений ч. 3 ст. 219 КПК строк, протягом якого досудове розслідування повинно бути закінчене. Надалі потрібно звернути увагу на те, чи продовжувався строк досудового розслідування у встановленому КПК порядку, після цього визначити кінцеву дату строку досудового розслідування з урахуванням часу ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування тощо (ч. 5 ст. 219 КПК) і лише тоді враховувати положення ст. 115 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.12.2023 у справі № 355/942/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115681055>.

9. Слідчі (розшукові) дії

9.1. Участь законного представника, педагога, психолога або лікаря у слідчих (розшукових) діях за участю малолітньої або неповнолітньої особи

Належним чином оформлений протокол проведення слідчого експерименту з малолітнім потерпілим за участю його законного представника (матері) є допустимим доказом навіть у разі, коли психолог, який брав участь

у проведенні цієї слідчої дії, був працівником поліції, і матеріали кримінального провадження не містять підтвердження наявності в нього освіти психолога

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 27.06.2023 у справі № 331/3502/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804892>.

9.2. Пред'явлення особи для впізнання

КПК не визначає конкретного порядку отримання органом досудового розслідування фотознімків, за якими буде проводитися впізнання особи, а також не передбачає необхідності відображення у протоколі слідчої дії даних про походження таких фотознімків. Відсутність цієї інформації у протоколі не є порушенням кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.02.2023 у справі № 201/2609/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930823>.

У разі необхідності положення ч. 6 ст. 228 КПК дозволяють провести впізнання за фотознімками з додержанням вимог, зазначених у частинах 1, 2 вказаної статті, незалежно від наявності реальної можливості пред'явити для впізнання саму особу. Законодавством не передбачено необхідності обґрунтування та вмотивування слідчим проведення впізнання за фотознімками. Процесуальний закон не забороняє проведення впізнання в разі особистого знайомства з особою, яка впізнає

Постанова ОП від 25.09.2023 у справі № 208/2160/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>.

Сам по собі факт знайомства потерпілого з обвинуваченим не може бути підставою для визнання протоколу пред'явлення особи для впізнання неналежним доказом

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 20.09.2023 у справі № 760/149/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722042>.

9.3. Проникнення до житла чи іншого володіння особи

Звернення органу досудового розслідування до слідчого судді за дозволом на проведення обшуку житла за наявності згоди особи, яка проживала в цьому житлі на підставі договору оренди, не вимагається КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2023 у справі № 756/16122/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772574>.

9.4. Обшук

Слідчий, прокурор не зобов'язані забезпечувати присутність захисника під час проведення обшуку житла, участь якого під час проведення цієї слідчої дії не є обов'язковою, однак слідчий, прокурор не має права заборонити учасникам обшуку користуватися правовою допомогою адвоката або представника та зобов'язаний допустити такого адвоката або представника до обшуку на будь-якому етапі його проведення

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 23.09.2023 у справі № 404/2409/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817265>.

9.5. Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи

Обшук особи не є окремою слідчою дією, а проводиться під час її затримання чи обшуку житла. Якщо на момент проведення огляду місця події особу було затримано уповноваженою службовою особою, то слідчий перед тим, як провести огляд місця події, повинен скласти протокол затримання

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 16.08.2023 у справі № 759/9995/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112967479>.

Незазначення в протоколі обшуку технічних характеристик засобу фіксації і технічного носія не спростовує самого факту застосування такого технічного засобу та змісту зафіксованої за допомогою цього технічного засобу інформації. Враховуючи, що при проведенні обшуку слідча під відеозапис оголошувала технічні засоби фіксації, які будуть використовуватися при проведенні даної процесуальної дії, не є істотним порушенням відсутність у протоколі обшуку відомостей про проведення відеофіксації обшуку помешкання

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.12.2023 у справі № 729/700/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115445761>.

9.6. Огляд

Територія подвір'я відділу поліції, доступ до якої був загальнодоступним, не є іншим володінням особи в розумінні ст. 233 КПК, а тому проведення огляду цієї території не потребує отримання від слідчого судді відповідного дозволу

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 04.09.2023 у справі № 648/3138/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113371152>.

9.7. Слідчий експеримент

Слідчий експеримент не обов'язково повинен проводитися на місці події злочину. Якщо слідчий експеримент було проведено у бюро судово-медичної експертизи за участю підозрюваних з метою відтворення механізму, характеру та способу спричинення потерпілому тілесних ушкоджень, що можливо відтворити, не прив'язуючись до місця скоєння злочину, то результати, отримані в результаті проведення цієї слідчої дії, є допустимим доказом.

Зміна засудженим у судовому засіданні показань не є підставою для визнання протоколу слідчого експерименту недопустимим доказом. Відсутність у протоколі слідчого експерименту даних про марку та технічні характеристики фотоапарата, який використовувався під час проведення цієї слідчої дії, не ставить під сумнів допустимість цього протоколу, якщо фотоапарат використовувався для простого фотографування дій, що демонструвалися засудженими, і для наступного складання фототаблиць до протоколів

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 27.02.2023 у справі № 200/9992/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109433405>.

Особа може бути залучена понятим під час проведення кількох слідчих дій в одному і тому ж кримінальному провадженні. Сам собою факт участі одного і того ж понятого у проведенні різних слідчих дій не може свідчити про наявність у нього зацікавленості. Орган досудового розслідування не зобов'язаний залучати до участі в слідчому експерименті підозрюваного та захисника

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.05.2023 у справі № 712/12004/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111192739>.

Проведення слідчого експерименту у формі, що не містить ознак відтворення дій, обстановки, обставин події, проведення дослідів чи випробувань, а посвідчує виключно проголошення підозрюваним зізнання у вчиненні кримінального правопорушення з метою його процесуального закріплення, належить розцінювати як допит, що не має в суді доказового значення з огляду на зміст ч. 4 ст. 95 КПК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.11.2023 у справі № 368/286/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115202039>.

9.8. Підстави проведення експертизи

Якщо розмір майнової шкоди, заподіяної викраденням майна, підтверджується як висновком експертизи, так і актом інвентаризації, в яких по-різному визначається цей розмір, що впливає на кваліфікацію викрадення як адміністративного правопорушення (ст. 51 КУпАП) або кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 185 КК), то під час кваліфікації дій особи необхідно

виходити з висновку експертизи, в якій визначено розмір майнової шкоди, достатній для кваліфікації її дій за ч. 1 ст. 185 КК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 23.05.2023 у справі № 940/225/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111036692>.

Повторна експертиза призначається тоді, коли є сумніви у правильності першого експертного висновку, пов'язані з його недостатньою обґрунтованістю чи з тим, що він суперечить іншим матеріалам справи, а також за наявності істотного порушення процесуальних норм, які регламентують порядок призначення і проведення експертизи, зокрема порушень, які призвели до обмеження прав обвинуваченого чи інших осіб.

Неможливість у деяких випадках дати відповідь на питання, поставлені перед експертом, через недостатність даних стосується оцінки сукупності доказів, наданих стороною обвинувачення, з погляду їх достатності для висновку експертизи, а не порушення правил проведення експертного дослідження

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 461/5454/14-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647922>.

Проведення експертизи з метою встановлення того, чи перебувала особа на момент вчинення кримінального правопорушення у стані сп'яніння, не є обов'язковим. Перебування особи у стані сп'яніння може бути підтверджено, зокрема, такими медичними документами, як акт судово-медичного дослідження, довідка, видана медичною установою тощо. Під час складання акта судово-медичного дослідження, яким підтверджується факт перебування особи на момент вчинення кримінального правопорушення у стані сп'яніння, на відміну від висновку експерта, не вимагається попередження експерта, який проводив дослідження, про кримінальну відповідальність за складання завідомо неправдивого акта дослідження та за відмову без поважних причин від виконання покладених обов'язків

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 09.02.2023 у справі № 400/1498/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108960025>.

При вирішенні питання стосовно компетенції установи, яка проводить експертизу і є державною в розумінні ст. 7 Закону України «Про судову експертизу», слід виходити не з організаційно-правової форми здійснення нею діяльності або форми її власності, а зі сфери управління її діяльністю та організації державного контролю

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.11.2023 у справі № 755/14625/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115376628>.

9.9. Розгляд слідчим суддею клопотання про проведення експертизи

Проведення зовнішнього та внутрішнього дослідження (розтину) трупа, які є складовими елементами судово-медичної експертизи, відповідно до вимог галузевих нормативних актів, за декілька годин до постановлення ухвали слідчого судді про призначення такої експертизи, враховуючи, що сама експертиза проводилася досить тривалий час, а у висновку експерта надані відповіді на питання, які були зазначені в ухвалі про її призначення, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС від 04.10.2023 у справі № 159/1506/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114052575>.

9.10. Отримання зразків для експертизи

Зразки, отримані для експертизи, не є самостійними доказами у кримінальній справі та самі собою не встановлюють обставин, що входять до предмета доказування. Такі зразки несуть у собі інформацію, що має доказове значення, та є матеріалами для отримання нового або перевірки вже наявного доказу. Отримання зразків для експертизи повинно здійснюватися з дотриманням таких вимог, як забезпечення прав і свобод людини; одержання зразків належною особою в передбаченому порядку; забезпечення безсумнівності походження зразків від конкретного об'єкта, їх достовірності; правильне документування ходу і результатів слідчої дії.

Після отримання зразків для експертизи складається протокол, у якому обов'язково мають бути зазначені такі відомості: який саме зразок вилучено (його точну назву, характеристику та кількість); у кого він отриманий (у підозрюваного, обвинуваченого, свідка чи потерпілого); в який матеріал або ємність він упакований (поміщений) і яким чином посвідчена його ідентичність; де він буде зберігатися; зауваження, які надійшли від учасників під час проведення цієї слідчої дії

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.02.2023 у справі № 591/2823/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108849815>.

Добровільне відбирання біологічних зразків для проведення експертизи (ст. 245 КПК) у кримінальному провадженні можливе від будь-якої особи, яка фактично володіє ними, навіть якщо така особа на момент відбирання зразків не має жодного процесуального статусу, та незалежно від того, чи є ця особа стороною кримінального провадження

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.07.2023 у справі № 470/27/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112117947>.

10. Негласні слідчі (розшукові) дії

10.1. Підстави проведення негласних слідчих (розшукових) дій

Відсутність у матеріалах справи окремої постанови про залучення особи до конфіденційного співробітництва чи залучення до участі в негласній слідчій (розшуковій) дії як конфідента не свідчить про порушення вимог КПК

Постанова ОП ККС ВС від 25.09.2023 у справі № 208/2160/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>.

10.2. Фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій

Порушення строку передачі прокурору протоколів про проведення негласних слідчих (розшукових) дій, передбаченого ч. 3 ст. 252 КПК, саме по собі не може свідчити про необхідність визнання недопустимими результатів цих негласних слідчих (розшукових) дій

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 18.07.2023 у справі № 192/1350/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112315733>.

Передача прокурору з недотриманням встановленого в ст. 252 КПК строку складання протоколу про результати проведення негласної слідчої (розшукової) дії – аудіо-, відеоконтроль особи та контроль за вчиненням злочину у формі оперативної закупки, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону. Складання протоколів поза межами строку, визначеного в ч. 3 ст. 252 КПК, не може саме по собі свідчити про недопустимість результатів проведеної негласної слідчої (розшукової) дії

Постанова ОП від 25.09.2023 у справі № 208/2160/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>.

Складання протоколу за результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії і направлення його прокурору є обов'язком детектива чи працівника оперативного підрозділу, а пропущення ними строку виконання цього обов'язку не спричиняє його припинення. Складення протоколу негласної слідчої (розшукової) дії з порушенням процесуального строку, передбаченого ч. 3 ст. 252 КПК, не є підставою для визнання його недопустимим доказом

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.09.2023 у справі № 686/2657/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113371158>.

У протоколі, що складений за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій, не зазначаються ідентифікуючі ознаки аудіо-, відеозаписувальних технічних засобів, їхні характеристики, носії інформації,

умови і порядок їх використання, оскільки право на обмеження розкриття в кримінальному провадженні відомостей, визначених ст. 246 КПК, обумовлено віднесенням їх до державної таємниці та потребою зберігати таємні методи розслідування злочинів

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.11.2023 у справі № 629/4665/15-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115061801>.

10.3. Використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій в інших цілях або передання інформації

Якщо у кримінальному провадженні отримано дозвіл слідчого судді на збирання інформації шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій, то при об'єднанні цього провадження з іншим кримінальним провадженням немає потреби в дозволі слідчого судді на використання такої інформації в об'єднаному кримінальному провадженні. Така потреба виникає лише у випадку, коли цю інформацію необхідно використати в іншому кримінальному провадженні, не об'єднаному з тим, у якому надавався дозвіл на проведення негласних слідчих (розшукових) дій

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.11.2023 у справі № 991/10566/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115127015>.

10.4. Втручання у приватне спілкування

Дії працівника поліції, які полягали у вільному завантаженні файлу, що містив ознаки порнографії, в ході моніторингу ним мережі «Інтернет», не були спрямовані на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні, а тому відповідно до ст. 223 КПК такі дії не належать до слідчих (розшукових) дій, не призвели до втручання у приватне спілкування, оскільки доступ до файлів не обмежувався їх власником, володільцем, і такі дії не були пов'язані з подоланням будь-яких систем логічного захисту

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.05.2023 у справі № 554/5867/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110807769>.

10.5. Контроль за вчиненням злочину

Контроль за вчиненням злочину щодо двох окремих злочинів (за відсутності в органу досудового розслідування відомостей про наявність ознак продовжуваного або триваючого злочину та єдиного умислу щодо вчинюваних діянь), кожен із яких, на переконання слідчого, прокурора, містить ознаки самостійного одиничного злочину, які лише за правилами їх юридичної оцінки кваліфікуються за відповідною частиною ст. 307 КК («розірвана» повторність

тотожних злочинів), повинен здійснюватися на підставі окремої постанови прокурора щодо кожного злочину. Здійснення в цьому випадку контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки щодо фіксування двох самостійних тотожних злочинів, кожен із яких кваліфікується за відповідною частиною ст. 307 КК, на підставі однієї постанови прокурора є здійсненням негласної слідчої (розшукової) дії щодо виявлення і фіксації другого злочину без належної процесуальної підстави, що за приписами ч. 2 ст. 86 КПК є безумовною підставою визнання доказів недопустимими.

Проведення контролю за вчиненням повторного злочину без внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань щодо розслідування кожного одиничного злочину за наявності «розірваної» повторності тотожних злочинів у кримінальному провадженні, де до цього реєстру внесено відомості лише про перший із послідовно вчинених злочинів, є здійсненням досудового розслідування другого і наступних злочинів до внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що тягне за собою правові наслідки, передбачені ч. 2 ст. 86, ч. 3 ст. 214 КПК.

Протокол негласної слідчої (розшукової) дії про результати контролю за вчиненням злочину у формі оперативної закупки, який охоплює всі необхідні відомості, зокрема і про видачу конфідентом одержаних під час оперативної закупки предметів (речей), є належним і допустимим процесуальним джерелом доказів про їх походження. КПК не вимагає складання окремого протоколу добровільної видачі (вилучення) конфідентом (у конфідента) одержаних під час цієї негласної слідчої (розшукової) дії предметів (речей) у такому випадку

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.03.2023 у справі № 161/1921/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109810013>.

Для встановлення наявності чи відсутності провокації злочину важливе значення має дослідження судом інформації за результатами проведення такої негласної слідчої (розшукової) дії, як зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, матеріали якої не було відкрито стороні захисту, не долучено до матеріалів судової справи та, відповідно, не досліджено судом. Під час нового розгляду в суді апеляційної інстанції необхідно дослідити, зокрема, показання особи, яка була залучена правоохоронними органами до співпраці, відповідно до яких саме він телефонував обвинуваченому щодо купівлі наркотичного засобу та сильнодіючого лікарського засобу, заяви обвинуваченого про неодноразові дзвінки на мобільний телефон незнайомій людині із пропозицією продати їй наркотичний засіб, зміст розмов, які зафіксовані за результатом зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж, що здійснювалося до проведення оперативної закупки

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 17.05.2023 у справі № 607/20877/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111036691>.

Розрив у часі між внесенням відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та безпосереднім одержанням неправомірної вигоди не може сам собою свідчити про те, що йдеться про провокацію злочину, оскільки орган досудового розслідування не може чітко спрогнозувати конкретну дату вчинення злочину. Його завдання – лише фіксація такої протиправної діяльності, яка інколи відбувається тривалий проміжок часу через специфіку вчинюваного злочину

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.02.2023 у справі № 712/5194/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930806>.

Протокол контролю за вчиненням злочину відображає відомості лише про події, які відбувалися приховано від засудженого, що не вимагає його присутності, оскільки він не може засвідчити чи спростувати жодних фактів, свідком яких він не був. Складання протоколу контролю за вчиненням злочину за відсутності засудженого не суперечить КПК

Складання протоколів поза межами строку, визначеного у ч. 3 ст. 252 КПК, саме собою не може свідчити про недопустимість результатів проведеної негласної слідчої дії. Правила допустимості доказів не пов'язують сам факт запізненого складання протоколу негласної слідчої (розшукової) дії з недопустимістю результатів такої дії, якщо затримка не позначилася на правах сторони захисту, однак може враховуватися судом при оцінці достовірності відображених у ньому відомостей

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.05.2023 у справі № 758/5719/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111251222>.

У матеріалах кримінального провадження має бути відображена інформація про походження грошових коштів, які використовувалися під час контролю за вчиненням злочину. Відсутність у матеріалах справи «корінця платіжного доручення» про видачу працівникам правоохоронних органів грошових коштів як видатків спеціального призначення та авансового звіту про використання коштів не є істотним порушенням вимог КПК і має бути оцінена у взаємозв'язку з відомостями про джерело походження коштів

Постанова ОП від 25.09.2023 у справі № 208/2160/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>.

Сторона захисту має право реалізувати свої процесуальні права, у тому числі право на доступ до матеріалів, які могли підтвердити позицію захисту про провокацію кримінального правопорушення. Наслідок поведінки сторони, яка своїми діями унеможливила або значно ускладнила дослідження важливих доказів судом, має тлумачитися на користь протилежної сторони, щоб не заохочувати сторону до використання таких прийомів

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.11.2023 у справі № 991/722/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409309>.

10.6. Використання конфіденційного співробітництва

Залучення до конфіденційного співробітництва є однією з організаційних умов проведення слідчих або розшукових дій, а не самою такою дією. КПК не містить вимоги щодо оформлення рішення про залучення особи до участі в негласній слідчій (розшуковій) дії у формі постанови, а тому її відсутність у матеріалах кримінального провадження не є підставою для визнання результатів негласної слідчої (розшукової) дії недопустимим доказом

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.05.2023 у справі № 758/5719/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111251222>.

11. Повідомлення про підозру

11.1. Вручення письмового повідомлення про підозру

Вручення повідомлення про підозру близьким родичам у разі смерті особи до офіційного набуття нею процесуального статусу підозрюваного має об'єктивно вимушений характер та водночас надає реальну процесуальну можливість близьким родичам заперечувати проти закриття кримінального провадження і відстоювати добре ім'я померлого шляхом ініціювання реабілітаційної процедури

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.11.2023 у справі № 607/4093/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115238881>.

12. Форми закінчення досудового розслідування

12.1. Закриття кримінального провадження та провадження щодо юридичної особи

Поняття «злочин проти життя та здоров'я особи» (п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК) охоплює склади злочинів, у яких основним або додатковим об'єктом є життя та здоров'я особи. Вирішуючи питання про закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, необхідно виходити з фактичних обставин вчиненого кримінального правопорушення, інкримінованого особі, і враховувати тяжкість злочину, об'єктом якого (основним або додатковим) є життя та здоров'я особи. Для застосування п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК тяжкий або особливо тяжкий злочин, додатковим об'єктом якого є життя та здоров'я особи, охоплюється поняттям «тяжкий чи особливо тяжкий злочин проти життя та здоров'я особи».

Неприйняття до розгляду судом першої інстанції під час підготовчого судового засідання заперечень на ухвалу слідчого судді про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування, що висловлені учасником кримінального провадження, та ненадання відповідей на доводи такого заперечення суперечать ч. 3 ст. 309 КПК

Постанова ОП від 13.02.2023 у справі № 932/8842/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075145>.

Оскільки злочин, передбачений ст. 346 «Погроза або насильство щодо державного чи громадського діяча» КК, належить не лише до злочинів проти авторитету органів державної влади, а є також злочином проти здоров'я особи, адже спрямованість злочинних дій засудженого передбачає заподіяння шкоди саме здоров'ю потерпілого, то кримінальне провадження щодо вчинення злочину, передбаченого цією статтею, не може бути закрите судом на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 591/4099/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111460513>.

Закриття місцевим судом кримінального провадження за ознаками кримінальних правопорушень, передбачених ч. 1 ст. 190; ст. 356 КК, на підставі п. 3-1 ч. 1 ст. 284 КПК (у зв'язку із закінченням строків давності притягнення до кримінальної відповідальності), з урахуванням того, що на момент прийняття рішення закінчився законодавчо встановлений строк притягнення особи до кримінальної відповідальності за вчинення цих кримінальних правопорушень, а особу, яка вчинила ці кримінальні правопорушення, не було встановлено, порушує вимоги кримінального процесуального законодавства

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.02.2023 у справі № 289/85/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109019008>.

До первісного кримінального провадження, яке було внесено в Єдиний реєстр досудових розслідувань до моменту набрання чинності Законом України «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів» (до 15.03.2018), а також до всіх інших кримінальних проваджень, які виділені з нього в окреме провадження, у тому числі зареєстрованих пізніше, або об'єднаних із цим провадженням, не може бути застосовано п. 10. ч. 1 ст. 284 КПК, оскільки цей закон не існував на момент внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань до первісного кримінального провадження

Постанова колегії суддів ККС ВС від 23.03.2023 у справі № 758/7455/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109911856>.

У разі скасування прокурором постанови про закриття кримінального провадження, в якому не було повідомлено про підозру, час між винесенням постанови про закриття та її скасуванням не включається у строки досудового розслідування, якщо ця постанова про скасування винесена уповноваженим прокурором та у строки, встановлені КПК.

Скасування прокурором постанови про закриття кримінального провадження поза межами строку, встановленого ч. 6 ст. 284 КПК, з дня отримання копії постанови позбавляють права повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення, у зв'язку з яким розпочато це досудове розслідування.

У разі скасування Генеральним прокурором, керівником обласної прокуратури, керівником окружної прокуратури, їх першими заступниками та заступниками в межах строків, передбачених ст. 219 КПК, постанови прокурора про закриття кримінального провадження, в якому особі було повідомлено про підозру, час між винесенням постанови про закриття кримінального провадження до її скасування враховується у строки досудового розслідування.

Недотримання прокурором, який здійснює процесуальне керівництво, вимог ч. 6 ст. 284 КПК, а прокурорами вищого рівня – вимог ч. 6 ст. 36 КПК у кримінальних провадженнях, у яких до скасування постанови про закриття кримінального провадження жодній особі не повідомлялося про підозру, тягне за собою визнання повідомлення про підозру незаконним, а кримінальне провадження у таких випадках підлягає закриттю на підставі абз. 2 п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК.

У разі скасування постанов про закриття кримінального провадження за скаргами учасників кримінального провадження за результатами судово-контрольної діяльності, час між винесенням таких постанов до їх скасування не включається в строки досудового розслідування як у кримінальних провадженнях, в яких жодній особі не повідомлено про підозру, так і у провадженнях, в яких було повідомлено про підозру

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 03.04.2023 у справі № 367/1335/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110175762>.

Підставою для повернення судом обвинувального акта прокурору, у тому числі у кримінальному провадженні про кримінальні проступки, який направлено до суду до набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», є невідповідність процедури внесення цього обвинувального акта в тому порядку, що передбачений законом. Якщо перший обвинувальний акт про вчинення особою злочину, передбаченого ч. 2 ст. 125 КК, було направлено до суду до моменту набрання чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень», однак цей акт було повернуто після набрання чинності цим Законом у зв'язку зі зміною форми досудового розслідування в цьому

кримінальному провадженні, то фактичне відновлення стороною обвинувачення досудового розслідування у кримінальному провадженні про вчинення кримінального проступку не відповідає вимогам кримінального процесуального законодавства

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.02.2023 у справі № 543/391/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075116>.

Датою введення в дію положень, вказаних у п. 4 § 2 розділу 4 Закону № 2147-VIII «Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів», у тому числі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, є 16.03.2018

Пункт 10 ч. 1 ст. 284 КПК застосовується лише до кримінальних проваджень, відомості про які внесені до ЄРДР після введення в дію цього положення, тобто поширюється на кримінальні провадження, відомості про які внесені до ЄРДР із 16.03.2018, і не поширюється на кримінальні провадження, відомості щодо яких внесені в ЄРДР до вказаної дати

Постанова ОП від 11.09.2023 у справі № 711/8244/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536395>.

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113527571>.

Положення п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК не визначають «караність, а також кримінально-правові наслідки діяння» (ст. 4 КК), а тому вони не є «законом про кримінальну відповідальність», що «скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи». Застосування вказаної норми пов'язане виключно з порушенням іншої процесуальної норми, яка регулює строки досудового розслідування. При цьому різне застосування таких процесуальних наслідків для кримінальних правопорушень, внесених до Єдиного реєстру досудових розслідувань до 16.03.2018 й після, чітко впливає зі змісту закону та є передбачуваним

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 16.10.2023 у справі № 426/10756/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114292184>.

Закриття кримінального провадження за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 125 КК, на підставі п. 3-1 ч. 1 ст. 284 КПК, якщо потерпілий наполягає на вчиненні кримінального правопорушення щодо нього конкретною особою, на яку він у передбачений КПК спосіб безпосередньо вказує органу досудового розслідування, є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.10.2023 у справі № 750/1575/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114357491>.

Ухвала суду про відмову в закритті кримінального провадження не може бути оскаржена в апеляційному порядку, оскільки положеннями ч. 11 ст. 284 КПК передбачено можливість оскарження тільки ухвали про закриття кримінального провадження

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.11.2023 у справі № 991/747/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115238854>.

13. Звернення до суду з обвинувальним актом, клопотанням про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру

13.1. Відкриття матеріалів іншій стороні

Частина 5 ст. 301 КПК передбачає, що єдиною формою відкриття матеріалів дізнання є вручення особі, яка вчинила кримінальний проступок, або її захиснику, потерпілому чи його представнику їх копій. Під час закінчення дізнання повинна застосовуватися ч. 6 ст. 290 КПК щодо надання стороною захисту за запитом прокурора доступу до матеріалів, які знаходяться в її розпорядженні, ч. 11 ст. 290 КПК щодо відкриття сторонами додаткових матеріалів, отриманих до або під час судового розгляду, та ч. 12 ст. 290 КПК, яка встановлює наслідки невідкриття матеріалів кримінального провадження

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 19.04.2023 у справі № 606/719/21 <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110428051>

Якщо сторона обвинувачення повідомила сторону захисту про завершення досудового розслідування та надання доступу до його матеріалів шляхом направлення відповідного письмового повідомлення в останній день строку досудового розслідування, визначеного ч. 3 ст. 219 КПК, то останнім днем звернення до суду з обвинувальним актом (днем закінчення досудового розслідування) є день, коли сторона захисту реалізувала своє право на ознайомлення з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому ст. 290 КПК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 15.02.2023 у справі № 354/1129/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075158>.

Період ознайомлення сторони обвинувачення з матеріалами, відкритими стороною захисту в порядку, передбаченому ст. 290 КПК, не впливає на перебіг строку досудового розслідування, передбаченого ст. 219 КПК, і не зупиняє його

Постанова ОП від 11.09.2023 у справі № 711/8244/18:
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536395>.

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113527571>.

Долучення стороною обвинувачення до матеріалів досудового розслідування ухвали слідчого судді, якою надано дозвіл на використання результатів негласних слідчих (розшукових) дій з іншого кримінального провадження, під час проведення якої були виявлені ознаки кримінального правопорушення, яке розслідується в цьому кримінальному провадженні, свідчить про дотримання вимог ч. 12 ст. 290 КПК та є достатньою правовою підставою для використання результатів НСРД навіть за відсутності в матеріалах кримінального провадження ухвали слідчого судді про надання дозволу на проведення негласної слідчої (розшукової) дії

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.11.2023 у справі № 465/2671/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114849120>.

13.2. Звернення до суду з обвинувальним актом

Повідомлення про підозру та обвинувальний акт не можуть містити принципів відмінностей у викладенні фактичних обставин, які впливають на обсяг обвинувачення чи кваліфікацію дій винного. З огляду на те, що обвинувальний акт уточнює формулювання обвинувачення на підставі зібраних доказів, його зміст і зміст повідомлення про підозру можуть не збігатися. Різний за змістом виклад у письмовому повідомленні про підозру та обвинувальному акті фактичних обставин кримінального правопорушення в частині дати скоєння протиправного діяння не свідчить про порушення вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 19.10.2023 у справі № 718/1189/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114423720>.

14. Особливості спеціального досудового розслідування кримінальних правопорушень

14.1. Загальні положення спеціального досудового розслідування

Здійснення спеціального досудового розслідування щодо підозрюваної у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 111 КК, яка за оперативною інформацією постійно перебуває на тимчасово окупованій території, в Автономній Республіці Крим, без оголошення її в міжнародний розшук відповідає приписам п. 20-1 розділу XI «Перехідні положення» КПК (в ред. Закону № 1355-VIII, чинній на час вчинення процесуальних дій) та не може свідчити про

порушення гарантій щодо заборони дискримінації згідно з п. 1 ст. 1 Протоколу № 12 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 26.10.2023 у справі № 757/46325/17-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114581895>.

14.2. Порядок здійснення виклику особи під час досудового розслідування та судового розгляду за процедурою *in absentia*

У кримінальному провадженні щодо особи, яка перебувала на тимчасово окупованій території та яку обвинувачували у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч.1 ст. 111, ч. 1 ст. 258-3 КК, здійснення спеціальної процедури кримінального провадження (досудового розслідування і судового розгляду) за відсутності обвинуваченого (*in absentia*) не вважається порушенням, якщо процесуальною підставою для цього слугували ухвала слідчого судді місцевого суду й ухвала місцевого суду, а орган досудового розслідування та місцевий суд вжили не лише прямо передбачених КПК заходів щодо інформування підозрюваної особи про здійснення кримінального провадження шляхом публікації відповідної інформації в засобах масової інформації та в мережі «Інтернет», але й додаткових заходів, які забезпечили ефективне інформування обвинуваченої (шляхом направлення листів на електронну пошту)

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 25.01.2023 у справі № 225/1957/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108686126>.

15. Особливості досудового розслідування кримінальних проступків

15.1. Досудове розслідування кримінальних проступків (дізнання)

Строк дізнання у кримінальних провадженнях про кримінальні проступки, який би починався з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, КПК не передбачений. Однак такий строк дізнання не повинен перевищувати строк досудового розслідування у кримінальних провадженнях про нетяжкі злочини, передбачений ч. 2 ст. 219 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 461/9707/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111431127>.

15.2. Особливості закінчення дізнання

У разі прийняття прокурором рішення про звернення до суду з обвинувальним актом у кримінальному провадженні про кримінальний проступок прокурор зобов'язаний вручити особі, яка вчинила кримінальний проступок, або її

захиснику, потерпілому чи його представнику копії матеріалів дізнання на підставі ч. 5 ст. 301 КПК, яка передбачає саме таку єдину форму ознайомлення вказаних осіб з матеріалами дізнання

Постанова колегії суддів Третньої судової палати ККС ВС від 17.07.2023 у справі № 353/685/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112315715>.

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112345087>.

16. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності під час досудового розслідування

16.1. Рішення, дії чи бездіяльність слідчого, дізнавача або прокурора, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування, та право на оскарження

Відмова прокурора в задоволенні клопотання сторони захисту про звернення до Міністерства закордонних справ України для підтвердження відомостей про реєстрацію місця проживання обвинуваченого не підлягає оскарженню до слідчого судді. Ухвала слідчого судді за наслідками розгляду такої скарги може бути оскаржена до апеляційного суду на підставі загальних засад кримінального провадження

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 27.06.2023 у справі № 991/5644/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871756>.

Ухвала слідчого судді, якою відмовлено в роз'ясненні ухвали про надання тимчасового доступу до речей і документів, підлягає апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 25.05.2023 у справі № 457/885/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111192892>.

16.2. Ухвали слідчого судді, які можуть бути оскаржені під час досудового розслідування

Ухвала слідчого судді про скасування постанови прокурора про доручення здійснювати досудове розслідування іншому органу не передбачена КПК та підлягає апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 15.06.2023 у справі № 757/32009/22-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647901>.

Ухвала слідчого судді про скасування постанови слідчого про зупинення досудового розслідування на підставі п. 3 ч. 1 ст. 615 КПК у зв'язку неможливістю забезпечити явку підозрюваної особи для проведення слідчих дій під час воєнного стану не підлягає окремому апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.06.2023 у справі № 489/6721/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111431188>.

Слідчий суддя за результатами розгляду скарги на рішення, дії чи бездіяльність під час досудового розслідування не може постановити ухвалу про зобов'язання слідчого, дізнавача чи прокурора прийняти процесуальне рішення (п. 3 ч. 2 ст. 307 КПК).

У разі оскарження процесуальної дії або її нездійснення слідчий суддя має повноваження зобов'язати припинити таку дію або її здійснити, однак не має повноважень скасувати процесуальну дію, що вже відбулася. У разі оскарження процесуального рішення слідчий суддя може його скасувати, однак він не має права зобов'язати прийняти процесуальне рішення. Слідчий суддя, який зобов'язав слідчого, дізнавача чи прокурора прийняти конкретне процесуальне рішення, втручається у сферу повноважень цих осіб і фактично бере участь у діяльності сторони обвинувачення всупереч своїй ролі в провадженні (ч. 3 ст. 22 КПК).

Ухвала слідчого судді, якою зобов'язано прокурора прийняти постанову про закриття кримінального провадження щодо обвинуваченого на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, вважається такою, що прийнята поза межами повноважень слідчого судді (ст. 307 КПК), та підлягає оскарженню в апеляційному порядку

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.02.2023 у справі № 405/680/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109075175>.

Ухвала слідчого судді про покладення на підозрюваного обов'язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК, у рамках раніше обраного стосовно нього запобіжного заходу у вигляді застави не підлягає апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.02.2023 у справі № 947/5562/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109364530>.

Ухвала слідчого судді, якою зобов'язано слідчого вчинити процесуальну дію – повідомити про підозру, не передбачена кримінальним процесуальним законом, є втручанням в дискреційні повноваження слідчого, визначені статтями 276, 278 КПК, а тому підлягає апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 05.04.2023 у справі № 188/1146/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144388>.

Ухвала слідчого судді, якою зобов'язано прокурора прийняти постанову про закриття кримінального провадження на підставі п. 10 ч. 1 ст. 284 КПК, вважається такою, що прийнята поза межами повноважень слідчого судді, а тому підлягає оскарженню в апеляційному порядку

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.12.2023 у справі № 757/26714/22-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115617715>.

Ухвала слідчого судді про залучення судового експерта-психолога для проведення судово-психологічної експертизи із застосуванням комп'ютерного поліграфа не підлягає оскарженню в апеляційному порядку

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.12.2023 у справі № 757/10151/23-к: <https://reestr.court.gov.ua/Review/115822461>.

Ухвала слідчого судді про надання дозволу на проведення обшуку не підлягає апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 21.12.2023 у справі № 761/15583/23: <https://reestr.court.gov.ua/Review/115822465>.

17. Судове провадження у першій інстанції

17.1. Відсутність необхідності розпочинати судовий розгляд спочатку в разі заміни судді

Приймаючи рішення щодо продовження судового розгляду після заміни судді, суд бере до уваги право обвинуваченої особи отримати судові рішення в розумний строк, яке за анулювання результатів попереднього довготривалого розгляду та за розгляду справи спочатку практично неможливо забезпечити

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 461/5454/14-к: <https://reestr.court.gov.ua/Review/111647922>.

17.2. Проведення експертизи за ухвалою суду

Висловлення стороною захисту незгоди з висновком експерта під час розгляду справи в суді й неконкретизована вказівка на доцільність проведення ще однієї експертизи не є підставою для призначення судом повторної експертизи. Висновок експерта в частині визначення виду примусових заходів медичного характеру має для суду рекомендаційний характер. Вид таких заходів визначає виключно суд

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.06.2023 у справі № 243/1294/21: <https://reestr.court.gov.ua/Review/111614197>.

17.3. Фіксування кримінального провадження під час судового розгляду в суді першої інстанції

Якщо аудіозапис судового засідання на технічних носіях, що є в матеріалах кримінального провадження, має короткострокове переривання фіксації ходу

судового засідання в частині змісту показань свідка, однак такий недолік не перешкоджає суду та учасникам провадження сприймати зміст показань цього свідка та досліджених доказів, а також перевірити правильність і повноту їх відображення, то це не свідчить про істотне порушення вимог кримінального процесуального законодавства

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 30.08.2023 у справі № 204/5840/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113236316>.

17.4. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час судового провадження

Судове рішення про здійснення дистанційного провадження приймається у формі ухвали. Проведення судового засідання із захисником, участь якого є обов'язковою, у телефонному режимі не передбачено КПК, перешкоджає суду належним чином встановити особу учасника провадження, роз'яснити права та обов'язки і порушує право обвинуваченого на захист

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 225/127/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111614175>.

Приймаючи рішення про здійснення судового засідання в режимі відеоконференції в умовах воєнного стану у разі заперечення обвинуваченого проти цього (ч. 2 ст. 336 КПК), суд повинен постановити відповідну ухвалу з наведенням обґрунтувань та мотивів, зокрема щодо обставин, які заважають безпосередній участі обвинуваченого в судовому засіданні в залі суду

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.10.2023 у справі № 317/1524/15-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114188369>.

Проведення судового засідання в режимі відеоконференції є одним із видів участі особи в судовому засіданні, оскільки вона має можливість у режимі реального часу сприймати те, що відбувається під час судового розгляду, вчасно реагувати на будь-які слова чи дії учасників, висловлювати власну позицію, ставити запитання та користуватися всіма правами, передбаченими законом

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 14.11.2023 у справі № 644/2494/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114994261>.

17.5. Закриття кримінального провадження судом у разі звільнення особи від кримінальної відповідальності

Якщо обвинувачену було оголошено в розшук після закінчення строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за вчинене нею кримінальне правопорушення, то перебіг строку давності вважається таким, що не

зупинявся. За таких обставин, якщо на момент судового розгляду закінчилися строки давності притягнення до кримінальної відповідальності, місцевий суд, а також апеляційний суд повинні були переконатися в цьому та за наявності згоди обвинуваченої закрити кримінальне провадження щодо неї на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КК і звільнити її від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.03.2023 у справі № 161/18237/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109479894>.

18. Судовий розгляд

18.1. Висунення додаткового обвинувачення, початок провадження щодо юридичної особи під час судового розгляду

Прокурор має право звернутися до суду із вмотивованим клопотанням про розгляд додаткового обвинувачення в одному провадженні з первісним обвинуваченням, якщо під час судового розгляду стане відомо про можливе вчинення обвинуваченим іншого кримінального правопорушення, обвинувачення щодо якого не висувалося, і яке тісно зв'язане з первісним обвинуваченням, а їх окремий розгляд вбачається неможливим. Якщо суд ухвалить рішення про задоволення такого клопотання, то судовий розгляд слід відкласти на строк, необхідний для підготовки до захисту від додаткового обвинувачення. Після закінчення строку, встановленого судом, судові провадження повинно розпочатися з підготовчого судового засідання

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 02.02.2023 у справі № 591/2823/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108849815>.

18.2. Відмова від підтримання державного обвинувачення

За відсутності відмови прокурора від підтримання державного обвинувачення навіть за умови неявки потерпілого в судові засідання не можна вважати, що кримінальне провадження набуло форми приватного, і прирівнювати таку неявку до відмови від обвинувачення у зв'язку з тим, що відповідне обвинувачення набуває статусу приватного і здійснюється за процедурою приватного обвинувачення, якщо потерпілий висловив згоду на підтримання обвинувачення в суді. Обов'язковою умовою для застосування судом ч. 6 ст. 340 КПК є відмова прокурора від підтримання державного обвинувачення

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 10.08.2023 у справі № 369/16015/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112775682>.

18.3. Визначення обсягу доказів, що підлягають дослідженню, та порядку їх дослідження

Проведення судового розгляду у скороченому порядку відповідно до ч. 3 ст. 349 КПК за наявності даних, що можуть викликати сумніви щодо осудності чи обмеженої осудності обвинуваченого, а саме проходження ним лікування у медичному закладі з надання психіатричної допомоги до моменту вчинення злочинів, передбачених ч. 5 ст. 407, ч. 4 ст. 409 КК, за відсутності висновку судової психіатричної експертизи, проведення якої у цьому випадку відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 242 КПК є обов'язковим, є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.04.2023 у справі № 495/1872/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144421>.

Якщо особа, засуджена за ч. 1 ст. 110 КК, не вказувала про порушення судом першої інстанції норми ч. 3 ст. 349 КПК й не заперечувала щодо наданих нею раніше показань про час та місце вчиненого нею злочину, вона не має права на оскарження рішення суду першої інстанції з підстав заперечення обставин, які ніким не оспорювалися (зокрема, щодо місця і часу вчиненого злочину) під час судового розгляду і дослідження яких було визнано судом недоцільним відповідно до положень ч. 3 ст. 349 КПК

Окрім цього, диспозиція ч. 1 ст. 110 КК не містить таких обов'язкових ознак, як час та місце вчинення злочину, адже вказані ознаки об'єктивної сторони перебувають поза межами складу злочину, передбаченого цією статтею, і на кримінально-правову кваліфікацію вчиненого не впливають

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 05.12.2023 у справі № 750/2292/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115508695>.

18.4. Допит свідка

Якщо особа, яку допитують під час судового розгляду, відхиляється від обставин, що мають значення для кримінального провадження, то сторона, яка здійснює допит, або суд можуть поставити їй уточнюючі запитання. Сторона, яка здійснює допит, а також головуючий (суддя судової колегії) мають право ставити уточнюючі запитання після допиту особи

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 27.02.2023 у справі № 200/9992/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109433405>.

18.5. Допит потерпілого

Допит потерпілого і допит свідка процедурно відрізняється лише обсягом попередження про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиві показання суду або за відмову від давання показань (у разі допиту свідка) та за завідомо неправдиві показання (у разі допиту потерпілого). Допит потерпілого в суді проводиться з дотриманням правил, передбачених КПК для допиту свідка, а тому допит особи, яка набула статусу потерпілого, за правилами допиту свідка хоч і є недотриманням вимог КПК, однак не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального законодавства

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.06.2023 у справі № 946/5793/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772585>.

18.6. Останнє слово обвинуваченого

Апеляційний суд, позбавивши обвинуваченого можливості виступити з останнім словом, не забезпечив сторонам необхідних рівних умов для реалізації їхніх процесуальних прав і виконання процесуальних обов'язків, чим порушив принципи рівності та змагальності сторін, допустивши істотне порушення вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 09.10.2023 у справі № 372/1640/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114138177>.

19. Судові рішення

19.1. Порядок ухвалення судових рішень, їх форма

Електронний примірник судового рішення виготовляється та підписується саме в день ухвалення такого рішення або виготовлення його повного тексту, а не безпосередньо суддею в нарадчій кімнаті, тому підписання суддею повного тексту вироку КЕП після виходу з нарадчої кімнати не свідчить про порушення її таємниці та недотримання вимог ст. 371 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 30.11.2023 у справі № 204/5042/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115445689>.

19.2. Проголошення судового рішення

Якщо після виходу з нарадчої кімнати суд почав проголошувати вирок, однак під час проголошення перервався відеоконференцзв'язок з однією зі сторін чи

з одним із учасників кримінального провадження з причин, що не залежали від суду, то продовження судом проголошувати вирок не є порушенням вимог кримінального процесуального законодавства

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 08.02.2023 у справі № 135/1003/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930824>.

19.3. Виправлення опісок і очевидних арифметичних помилок у судовому рішенні

Якщо у резолютивній та мотивувальній частинах ухвали апеляційного суду містяться вказівки на різний склад суду та різні висновки по суті вимог апеляційних скарг учасників провадження, то це є підставою для скасування цього судового рішення

Апеляційний суд, який не здійснив жодних дій для повідомлення засудженого про розгляд питання щодо виправлення опіски в судовому рішенні та не зазначив останнього в переліку осіб, яким апеляційний суд мав повідомити про судові засідання щодо виправлення опіски, порушив вимоги ч. 2 ст. 379 та ч. 2 ст. 412 КПК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 13.06.2023 у справі № 442/7570/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111614233>.

Виправлення допущених у вирокі опісок допускається, якщо це не стосується зміни суті судових рішень, тому вирішення питання щодо допущених місцевим судом порушень при заміні цивільного позивача не може бути здійснено шляхом постановлення ухвали про виправлення опіски, якою внесені зміни в резолютивну частину вироку

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.11.2023 у справі № 461/9543/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904806>.

20. Провадження в суді апеляційної інстанції

20.1. Судові рішення, які можуть бути оскаржені в апеляційному порядку

Ухвала суду про відмову в задоволенні заяви прокурора про відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, поданої в порядку ст. 531 КПК, підлягає апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.03.2023 у справі № 205/4130/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109646006>.

Ухвала суду першої інстанції, постановлена під час судового провадження, про оголошення в розшук обвинуваченого і зупинення судового провадження не підлягає окремому апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2023 у справі № 752/1779/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871631>.

Ухвала суду першої інстанції, якою оголошено в розшук обвинуваченого та зупинено судове провадження до його розшуку, не перешкоджає подальшому кримінальному провадженню, а лише відтермінує його в часі та з урахуванням вимог ст. 392 КПК окремому оскарженню не підлягає

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.09.2023 у справі № 953/4064/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536397>.

Ухвала слідчого судді про відмову в задоволенні скарги голови міської ради на постанову слідчого про проведення службового розслідування не передбачена КПК, а тому підлягає апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 19.09.2023 у справі № 569/15188/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113690616>.

Ухвала про закриття кримінального провадження, яка постановлена лише щодо частини пред'явленого обвинувачення, підлягає оскарженню в апеляційному порядку, до ухвалення судових рішень, передбачених ч. 1 ст. 392 КПК, щодо іншої частини інкримінованих особі діянь

Постанова ОП від 25.09.2023 у справі № 755/18777/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817298>.

20.2. Право на апеляційне оскарження

Право на апеляційне оскарження рішення суду першої інстанції представник юридичної особи має лише у разі здійснення провадження щодо юридичної особи про застосування заходів кримінально-правового характеру до такої юридичної особи одночасно з кримінальним провадженням, в якому пред'явлено підозру фізичній особі, від імені та/або в інтересах якої було вчинено кримінальне правопорушення, та у частині, що стосується інтересів юридичної особи (п. 9-1 ч. 1 ст. 393 КПК)

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 04.04.2023 у справі № 317/1119/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110055060>.

Особа (мати загиблого), яка не була визнана потерпілою у кримінальному провадженні за ч. 2 ст. 121 КК, не є учасником провадження і не має права на оскарження вироку в апеляційному порядку

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 31.01.2023 у справі № 733/1158/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108766461>.

Саме собою голослівне посилання засудженого на те, що строк на апеляційне оскарження рішення місцевого суду пропущено з поважної причини через неналежне виконання захисником своїх обов'язків (невиконання ним обіцянки своєчасно подати апеляційну скаргу), що не підтверджено жодним доказом (як, наприклад, звернення засудженого до відповідних органів адвокатури із заявою щодо притягнення захисника до відповідальності, передбаченої законом), не може вважатися поважною причиною для поновлення відповідного процесуального строку

Поважною причиною пропуску прокурором строку на апеляційне оскарження ухвали Вишгородського районного суду Київської області від 21.02.2022, оголошення повного тексту якої мало відбутися 24.02.2022, є повномасштабне вторгнення військ РФ на територію України, активні бойові дії на території Київської області, зокрема в смт Бородянка, де розташовано Бородянський відділ Бучанської окружної прокуратури, тривале перебування цього населеного пункту під контролем ворожих військ, його масштабні руйнування. Ці загальновідомі факти є об'єктивно непереборними, такими, що пов'язані з істотними обставинами, перешкодами чи труднощами, унеможливили своєчасне отримання прокурором копії повного тексту ухвали місцевого суду й позбавили його можливості звернутися до суду першої інстанції з апеляційною скаргою у строк, передбачений КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 19.01.2023 у справі № 939/293/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108582808>.

Адвокат, щодо якого в межах кримінального провадження було постановлено ухвалу про заміну через неналежний захист інтересів обвинуваченого, є особою, яка має право на оскарження постановленого в цьому кримінальному провадженні вироку суду з поданням заперечень на зазначену ухвалу

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 10.10.2023 у справі № 344/8781/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114138222>.

Здійснення апеляційного перегляду судового рішення за апеляційною скаргою прокурора не може бути підставою для відмови у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою захисника, адже право одного учасника кримінального провадження на апеляційне оскарження не залежить від апеляційного оскарження іншим учасником того самого рішення і результатів за наслідками розгляду апеляційної скарги останнього, оскільки це право є індивідуальним та реалізовується конкретним учасником кримінального провадження на його власний розсуд

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 29.11.2023 у справі № 755/6538/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115409343>.

Представник (адвокат) особи, яка заявляє, що вона є власником частини речових доказів, які постановлено знищити вироком, ухваленим щодо інших осіб, не має права на його апеляційне оскарження, якщо жодним чином не обґрунтує це твердження і не надасть жодних доказів належності цих речей особі, яку він представляє

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.12.2023 у справі № 643/13575/14-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115752159>.

20.3. Особливості апеляційного оскарження окремих судових рішень

Норми КПК не містять обмежень щодо оскарження в апеляційному порядку кримінально-правової кваліфікації дій, зокрема й у тих кримінальних провадженнях, у яких під час судового розгляду суд першої інстанції застосував ч. 3 ст. 349 КПК і визнав недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорювалися

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.12.2023 у справі № 643/8581/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115445755>.

20.4. Порядок і строки апеляційного оскарження

За відсутності іншої інформації про спосіб надходження апеляційної скарги той факт, що місцевий суд не долучив конверта, в якому надійшла апеляційна скарга, до матеріалів справи, не може бути підставою обмеження права на подання апеляційної скарги з огляду на те, що матеріалами кримінального провадження не спростовано твердження прокурора про те, що поштове відправлення з вкладеною апеляційною скаргою було здано до поштового відділення в межах строку на апеляційне оскарження, а також відсутня інформація про те, що апеляційна скарга прокурора надійшла до місцевого суду іншим шляхом (нарочно, передана безпосередньо прокурором до канцелярії / скриньки суду тощо).

Днем подачі прокурором апеляційної скарги на вирок суду першої інстанції, ухвалений у спрощеному порядку без виклику учасників кримінального провадження (статті 381, 382 КПК), є день подання прокурором апеляційної скарги до поштового відділення в межах 30-денного строку з дня проголошення вироку, що підтверджується реєстром поштових повідомлень, поданих прокуратурою до поштового відділення, копією фіскального чека, трекінгом цього поштового відправлення

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 04.05.2023 у справі № 204/10808/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110743479>.

Якщо в тексті ухвали слідчого судді помилково зазначено, що вона може бути оскаржена до апеляційного суду протягом п'яти днів з часу отримання її повного тексту, а не протягом п'яти днів з дня її оголошення, як передбачено в п. 3 ч. 2 ст. 395 КПК, то це не впливає на визначення початку перебігу строку на апеляційне оскарження. Така помилка може бути врахована апеляційним судом та слугувати підставою для поновлення пропущеного строку апеляційного оскарження в разі подання заяви апелянтом

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.03.2023 у справі № 569/11962/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109747704>.

Подання апеляційної скарги в межах неправильно роз'ясненого суддею строку на апеляційне оскарження судового рішення не свідчить про недотримання особою процесуально визначеного строку оскарження

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 12.09.2023 у справі № 461/4309/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113456624>.

Не є поважною причиною пропуску строку на апеляційне оскарження укладення із захисником договору про надання правової допомоги після проголошення оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції, але до закінчення строку, встановленого п. 2 ч. 2 ст. 395 КПК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.11.2023 у справі № 317/1651/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114796505>.

Для особи, яка тримається під вартою, строк на оскарження ухвали слідчого судді рахується з моменту вручення їй копії судового рішення незалежно від її участі в судовому засіданні в режимі відеоконференції

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 23.11.2023 у справі № 161/468/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115238860>.

Для особи, поміщеної до закладу з надання психіатричної допомоги в умовах, що виключають її небезпечну поведінку, а надалі – стосовно якої застосовані примусові заходи медичного характеру, строк подачі апеляційної скарги обчислюється з моменту вручення їй копії судового рішення (ч. 3 ст. 395 КПК)

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 24.11.2023 у справі № 241/667/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115283226>.

20.5. Прийняття апеляційної скарги судом апеляційної інстанції

Перевірка та оцінка доводів апеляційної скарги має здійснюватися судом апеляційної інстанції колегіально у складі, визначеному ч. 4 ст. 31 КПК, під час

апеляційного розгляду кримінального провадження по суті. Здійснення такої перевірки суддею-доповідачем на стадії вирішення питання про відкриття апеляційного провадження є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 12.07.2023 у справі № 522/12266/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112227944>.

20.6. Поновлення строку на апеляційне оскарження

Якщо в судовому засіданні під час оголошення резолютивної частини рішення була присутня сторона захисту, однак у день проголошення повного тексту цього рішення ця сторона не з'явилася, не будучи позбавленою можливості отримати судові рішення після проголошення його повного тексту в порядку ч. 6 ст. 376 КПК, то суд не зобов'язаний направляти стороні захисту копію судового рішення в порядку ч. 7 ст. 376 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.02.2023 у справі № 204/435/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109019024>.

20.7. Залишення апеляційної скарги без руху, її повернення або відмова відкриття провадження

Постановлення суддею апеляційного суду, який розглядав справу на підставі розпорядження Голови Верховного Суду про зміну територіальної підсудності в умовах воєнного стану, ухвали про відмову у відкритті апеляційного провадження, судовий розгляд якого здійснювався в порядку ч. 3 ст. 349 КПК, а апелянт оскаржував фактичні обставини справи після того, як попередній суд до зміни підсудності відкрив апеляційне провадження, не є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Питання про відкриття чи відмову у відкритті провадження вирішується суддею одноособово без проведення судового засідання та повідомлення сторін про розгляд цього питання

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 28.02.2023 у справі № 953/9892/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109303238>.

Відмовляючи в поновленні строку на апеляційне оскарження вироку засудженому, апеляційний суд не врахував, що в межах строку на апеляційне оскарження цього вироку засуджений звернувся до центру надання безоплатної вторинної правової допомоги, оскільки не міг самостійно підготувати апеляційну скаргу, яка пізніше в межах розумного строку була підготовлена і подана призначеним захисником, чим допустив істотне порушення вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 11.10.2023 у справі № 953/5677/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114188365>.

Повернення поданої на адресу електронної пошти суду апеляційної скарги захисника з мотивів того, що вона не містить підпису особи, яка її подала, без перевірки наявності кваліфікованого електронного підпису та без врахування презумпції відповідності кваліфікованого електронного підпису власноручному і положень ст. 18 Закону «Про електронні довірчі послуги» свідчить про допущення апеляційним судом істотних порушень вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 12.10.2023 у справі № 761/28034/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114259181>.

На стадії вирішення питання щодо наявності підстав для відкриття провадження за апеляційною скаргою апеляційний суд не вправі досліджувати матеріали кримінального провадження, фактично перевіряти обґрунтованість наведених в апеляційній скарзі доводів та робити висновок щодо законності оскарженого вироку, що підлягає перевірці під час проведення апеляційного розгляду

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 16.11.2023 у справі № 164/93/23: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115061799>.

Якщо ухвала суду першої інстанції не підлягає оскарженню в апеляційному порядку, апеляційний суд повинен ухвалити рішення про відмову у відкритті апеляційного провадження, а не про повернення апеляційної скарги з підстав, передбачених п. 4 ч. 3 ст. 399 КПК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.11.2023 у справі № 494/1330/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904783>.

Питання про поновлення строку на апеляційне оскарження вирішується судом, тобто колегіально у складі трьох суддів, а отже саме таким складом суду вирішується й питання про повернення скарги через відсутність підстав для поновлення зазначеного строку

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.11.2023 у справі № 569/302/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115202116>.

20.8. Відмова від апеляційної скарги, зміна й доповнення апеляційної скарги під час апеляційного провадження

Якщо апеляційний суд за результатами розгляду апеляційної скарги прокурора на виправдувальний вирок місцевого суду та доповнень до неї, поданих прокурором після закінчення строку на апеляційне оскарження, задовольнив

апеляційну скаргу прокурора з урахуванням доповнень до неї і скасував цей вирок, ухваливши обвинувальний вирок, то тим самим апеляційний суд, погіршивши становище засудженого, допустив порушення вимог ч. 4 ст. 403 КПК

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 25.01.2023 у справі № 283/1399/15-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108654528>.

20.9. Межі перегляду судом апеляційної інстанції

Суд апеляційної інстанції має право повторно дослідити обставини, встановлені під час кримінального провадження, незалежно від того, чи заявлено клопотання про повторне дослідження доказів, якщо в апеляційній скарзі прокурора, потерпілого чи його представника порушується питання про невідповідність висновків суду фактичним обставинам кримінального провадження та/або неправильне застосування закону України про кримінальну відповідальність

Постанова ОП від 03.04.2023 у справі № 537/984/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144480>.

Закриття кримінального провадження на підставі п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК, яка не є реабілітуючою, без ухвалення рішення щодо вироку, яким обвинуваченого було визнано невинуватим та виправдано у зв'язку з відсутністю в його діянні складу кримінального правопорушення, є погіршенням становища особи, стосовно якої було ухвалено виправдувальний вирок

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.11.2023 у справі № 569/1916/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114849067>.

20.10. Апеляційний розгляд

Здійснення апеляційного розгляду кримінального провадження без участі захисника, який подав клопотання про відкладення судового засідання у зв'язку з необхідністю виконання свого обов'язку, передбаченого законодавством України, з'явитися до територіального центру комплектування, що підтверджується копією повістки, є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 21.03.2023 у справі № 720/1277/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109855140>.

Відмова апеляційного суду в задоволенні клопотання захисника про відкладення судового засідання у зв'язку з його відпусткою та здійснення розгляду кримінального провадження за відсутності захисника без наведення мотивування, яке б указувало, що подання такого клопотання мало ознаки

зловживання правом та/або обставин, що перешкоджали відкласти судовий розгляд, є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону. Якщо в апеляційній скарзі захисника не ставилося питання про погіршення становища обвинуваченого, то це не виключає право захисника на участь у судовому засіданні за умови, що він повідомив про поважні причини свого неприбуття

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 05.07.2023 у справі № 722/889/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112117923>.

Наявність у матеріалах провадження повідомлення учасників судового провадження про призначення апеляційного розгляду, на звороті якого наявний запис від імені секретаря судового засідання про повідомлення учасників електронною поштою, а також підпис цієї особи, однак відсутні відомості про дату, час відправки повідомлення, адреси електронної пошти учасників, на які його направлено, а також підтвердження факту направлення такого повідомлення, як і дані про отримання обвинуваченим та його захисником письмового повідомлення про призначення апеляційного розгляду, свідчить про неналежне повідомлення сторін

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 30.08.2023 у справі № 301/2470/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113204218>.

20.11. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги

Апеляційний суд за наслідками апеляційного розгляду за скаргою на вирок або ухвалу суду першої інстанції має право вчинити лише одну з дій, передбачену ч. 1 ст. 407 КПК. Ухвалення апеляційним судом за результатами розгляду одного обвинувального вироку двох рішень, одним із яких скасовано вирок суду першої інстанції, а другим – залишено його без зміни, не відповідає вимогам кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 07.02.2023 у справі № 522/22094/14-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109046291>.

Після встановлення під час апеляційного розгляду факту смерті обвинуваченого, щодо якого ухвалено виправдувальний вирок, суд апеляційної інстанції зобов'язаний виконати вимоги статей 370, 404, 419 КПК, забезпечити участь захисника, продовжити апеляційний розгляд, надати мотивовані відповіді на доводи апеляційних скарг та постановити ухвалу, передбачену одним із пунктів 1, 2, 5 або 6 ст. 407 КПК, з урахуванням вимог статей 284, 417 КПК

Постанова ОП від 04.09.2023 у справі № 710/466/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113396705>.

Окрема думка – <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113406822>.

Апеляційний суд не має права продовжувати перегляд вироку в частині засудження особи, якщо він раніше в цій частині вирок місцевого суду скасував, звільнив обвинуваченого від кримінальної відповідальності за вчинення злочину на підставі п. 3 ч. 1 ст. 49 КК у зв'язку із закінченням строків давності та закриття кримінальне провадження на підставі п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 09.11.2023 у справі № 522/18465/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114904788>.

20.12. Закриття кримінального провадження судом апеляційної інстанції

Якщо судом першої інстанції щодо особи ухвалено виправдувальний вирок, однак під час перегляду вироку судом апеляційної інстанції особа, щодо якої його ухвалено, померла, то в разі встановлення обставин, передбачених п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК (закриття кримінального провадження у зв'язку зі смертю особи), суд апеляційної інстанції при вирішенні питання про закриття кримінального провадження скасовує лише обвинувальний вирок чи ухвалу, оскільки скасування виправдувального вироку у ст. 417 КПК не передбачено

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 01.03.2023 у справі № 759/11932/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109395361>.

20.13. Судові рішення суду апеляційної інстанції

Виключення зі строку покарання, призначеного особі, строку попереднього ув'язнення, зарахованого судом першої інстанції на підставі ч. 5 ст. 72 КК, є іншим випадком, передбаченим ч. 1 ст. 421 КПК, який погіршує правове становище обвинуваченого. Рішення апеляційного суду, яким виключається з резолютивної частини вироку місцевого суду застосування ч. 5 ст. 72 КК, повинно ухвалюватися судом апеляційної інстанції у формі вироку

Постанова ОП від 03.04.2023 у справі № 930/2622/20: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144436>.

Питання, що впливають із розгляду справи, у тому числі й щодо зарахування строку попереднього ув'язнення у строк покарання, мають вирішуватися апеляційним судом при постановленні ухвали. Прийняття апеляційним судом двох ухвал про зарахування різних періодів попереднього ув'язнення у строк відбування покарання у виді позбавлення волі не відповідає вимогам КПК

Ухвала колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 07.02.2023 у справі № 1-3/12-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930726>.

Оскільки застосування спеціальної конфіскації є тим «іншим випадком», який погіршує правове становище обвинуваченого, адже стосується його власності, тому рішення апеляційного суду про конфіскацію має бути ухвалено у формі вироку, а не ухвали

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 22.11.2023 у справі № 369/5665/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115238749>.

21. Провадження в суді касаційної інстанції

21.1. Порядок і строки касаційного оскарження

Вирішення питання про відновлення строку на касаційне оскарження вироку апеляційного суду, постановленого ним як судом першої інстанції в порядку КПК 1960 р., віднесене до компетенції конкретного апеляційного суду, який розглянув справу і постановив такий вирок

Ухвала ОП від 11.09.2023 у справі № 01-57/08: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536398>.

21.2. Підстави для скасування або зміни судового рішення судом касаційної інстанції

Суд касаційної інстанції не може скасувати судові рішення, оскаржене засудженим, якщо при новому розгляді провадження це може потягти погіршення його становища

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 17.08.2023 у справі № 606/2606/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112967546>.

22. Провадження за нововиявленими та виключними обставинами

22.1. Підстави для здійснення кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами

Розгляд кримінальної справи за відсутності сторони захисту не є нововиявленою обставиною в розумінні ст. 459 КПК. Процедура перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами (гл. 34 КПК) не передбачає стадії судових дебатів у випадку відмови в задоволенні заяви

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 754/17699/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804881>.

Консультативні висновки спеціалістів у галузі судової медицини, в яких встановлено помилковість висновків судових експертиз, проведених

на досудовому слідстві, не є нововиявленими обставинами в силу приписів ч. 2 ст. 459 КПК у зв'язку з тим, що про наявність суперечностей у висновках експертиз суду було відомо на час розгляду справи по суті та суд для усунення суперечностей призначив проведення комплексної експертизи

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 754/17699/18: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804881>.

Рішення Конституційного Суду України від 16.09.2021 № 6-р(II)/2021 не є підставою для перегляду судових рішень за виключними обставинами, якими засудженому призначено покарання у виді довічного позбавлення волі, з огляду на те, що зазначеним рішенням не ставиться під сумнів конституційність призначення довічного позбавлення волі як виду покарання, а визнано такими, що не відповідають Конституції України, положення ч. 1 ст. 81, ч. 1 ст. 82 КК, а також ураховуючи те, що Верховна Рада України внесла зміни до п. 3 ч. 3 ст. 81 КК стосовно умовно-дострокового звільнення від відбування покарання засуджених, яким покарання у виді довічного позбавлення волі замінене на покарання у виді позбавлення волі на певний строк, та до ст. 82 КК щодо заміни покарання у виді довічного позбавлення волі більш м'яким покаранням (частини 1, 5 ст. 82 КК). Зазначені питання вирішуються під час виконання вироку місцевим судом, у межах територіальної юрисдикції якого засуджений відбуває покарання (ст. 539 КПК)

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 16.03.2023 у справі № 0824/2465/2012: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109776342>.

22.2. Порядок подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами

Заява засудженого про перегляд за виключними обставинами вироку суду, яким його засуджено до довічного позбавлення волі, у зв'язку зі встановленням Конституційним Судом України неконституційності ч. 1 ст. 81, ч. 1 ст. 82 КК в тім, що вони унеможливають їх застосування до осіб, яких засуджено до відбування покарання у виді довічного позбавлення волі (Рішення від 16.09.2021 № 6-р(II)/2021), підлягає розгляду судом тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування таких обставин

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 21.06.2023 у справі № 522/19327/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111772603>.

22.3. Відкриття кримінального провадження за нововиявленими або виключними обставинами

Ухвала апеляційного суду про повернення заяви засудженого про перегляд рішень судів першої та апеляційної інстанцій за нововиявленими обставинами

не повинна містити оцінку судді по суті тих питань, які порушуються у відповідній заяві. Питання щодо розгляду заяви за нововиявленими обставинами вирішує суддя, якому передано заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, не пізніше наступного робочого дня після надходження заяви до суду. Якщо заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами подано без додержання встановлених ст. 462 КПК вимог, то саме суддя постановляє ухвалу про залишення заяви без руху, із зазначенням недоліків заяви, спосіб їх усунення і встановлює строк, достатній для усунення недоліків. Якщо недоліки не були усунуті у встановлений строк, то суддя постановляє ухвалу про повернення заяви

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 18.09.2023 у справі № 1-292/11: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113690555>.

23. Кримінальне провадження щодо окремої категорії осіб

23.1. Особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження

Під час здійснення досудового розслідування на сторону обвинувачення покладено тягар встановлення, чи належить підозрюваний до переліку спеціальних суб'єктів, щодо яких згідно зі ст. 480 КПК здійснюється особливий порядок кримінального провадження, зокрема чи є він адвокатом

Слідчий місцевої прокуратури не є особою, уповноваженою на повідомлення про підозру адвокату. За відсутності належного повідомлення про підозру наступне складання обвинувального акта стосовно адвоката є необґрунтованим

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 14.06.2023 у справі № 761/40425/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111647844>.

24. Кримінальне провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру

24.1. Підстави для здійснення кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру

Під час розгляду кримінального провадження про застосування примусових заходів медичного характеру кримінально-правова оцінка суспільно небезпечного діяння, вчиненого в стані неосудності, повинна ґрунтуватися лише на відомостях, які характеризують суспільну небезпеку вчинених дій. Водночас суд повинен виходити з об'єкта посягання та об'єктивної сторони вчиненого діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК, з урахуванням усіх фактичних обставин і зовнішнього прояву дій особи з огляду на те, що встановлення будь-якої форми вини в діях неосудної особи об'єктивно

є неможливим. Юридична оцінка такого діяння за наявності до того підстав може здійснюватися із застосуванням ст. 15 КК

Постанова ОП від 16.01.2023 у справі № 761/37225/20:
<https://reestr.court.gov.ua/Review/108526617>.

24.2. Порухення права на захист у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру

Особа, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішувалося питання про їх застосування з огляду на положення п. 3 ч. 3 ст. 43, ч. 1 ст. 506 КПК, має право на захист, зокрема право на відмову від захисника й залучення іншого захисника в будь-який момент кримінального провадження. Якщо така особа неодноразово подавала заяви про відмову від захисника через неналежне здійснення ним захисту у зв'язку з тим, що захисник підтримував клопотання сторони обвинувачення, не вчиняв активних дій щодо відстоювання інтересів підзахисного, однак місцевий суд не розглянув таких заяв, а сам захисник продовжував брати участь у кримінальному провадженні, то це є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 24.01.2023 у справі № 450/1333/16-к: <https://reestr.court.gov.ua/Review/108654534>.

24.3. Обов'язкова участь фізичної особи, стосовно якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру, під час судового розгляду кримінального провадження

Згідно із ч. 1 ст. 512 КПК (у редакції Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо надання психіатричної допомоги», який введено в дію 10.06.2018) участь особи, стосовно якої вирішується питання про застосування примусових заходів медичного характеру, в судових засіданнях є обов'язковою. Якщо судовий розгляд кримінального провадження за обвинуваченням особи у вчиненні кримінальних правопорушень до моменту введення в дію вказаного Закону здійснювався в загальному порядку, однак на підставі висновку комісійної експертизи обвинуваченого було визнано неосудною особою, що стало підставою для суду здійснювати кримінальне провадження відповідно до глави 39 КПК, а судовий розгляд продовжився після 10.06.2018, то незабезпечення судом участі в судових засіданнях обвинуваченого, а надалі особи, щодо якої вирішувалося питання про застосування примусових заходів медичного характеру, проведення за її відсутності 28 судових засідань, зокрема і тих, у яких вирішувалося питання про продовження застосування запобіжного заходу у виді поміщення

до психіатричного закладу в умовах, що виключають небезпечну поведінку, є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 24.01.2023 у справі № 450/1333/16-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108654534>.

24.4. Судовий розгляд

Судовий розгляд клопотання сторони обвинувачення про застосування до особи примусових заходів медичного характеру лише на підставі позиції законного представника та захисника особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння у стані неосудності, які не заперечували фактичні обставини й погодилися з недоцільністю їх повного дослідження, є фактичним розглядом цього клопотання у спрощеному порядку, що може мати істотне значення для ухвалення законного, обґрунтованого та справедливого судового рішення, є істотним порушенням вимог кримінального процесуального закону

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 02.02.2023 у справі № 570/816/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930531>.

24.5. Ухвала суду в кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру

Рішення суду про застосування до неосудного виду примусового заходу медичного характеру, який є більш суворим порівняно з тим, що визначено цій особі у висновку судово-психіатричної експертизи, має бути належно мотивоване в ухвалі про застосування такого заходу

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 11.07.2023 у справі № 139/569/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112175800>.

25. Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження

25.1. Судове рішення

Ухвала місцевого суду про відмову в задоволенні клопотання про відновлення матеріалів втраченого кримінального провадження не підлягає апеляційному оскарженню. Процедура вирішення цього питання, встановлена розділом VII КПК, надає особі право на повторне звернення до суду з такою самою заявою за наявності необхідних документів

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 22.06.2023 у справі № 221/4554/19: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111804883>.

26. Виконання судових рішень

26.1. Питання, які вирішуються судом під час виконання вироків

За наслідками звернення з клопотанням, поданим у порядку виконання вироку, розділом VIII КПК не передбачено ухвалення судового рішення суду першої інстанції про повернення такого клопотання для належного оформлення. У зв'язку із цим таке судове рішення підлягає апеляційному оскарженню

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 14.12.2023 у справі № 739/486/23: <https://reestr.court.gov.ua/Review/115752123>.

26.2. Порядок вирішення судом питань, пов'язаних із виконанням вироку

Потерпілий є учасником судового провадження про вирішення питання, пов'язаного з виконанням судового рішення, а тому є суб'єктом права на оскарження ухвали про відстрочку виконання вироку в частині відшкодування шкоди за цивільним позовом, постановленої в порядку статей 536–539 КПК

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 20.06.2023 у справі № 149/2985/21: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111871633>.

27. Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження

27.1. Зарахування строку тримання виданої особи під вартою

Положення ст. 577 КПК щодо зарахування строку тримання під вартою на території запитуваної держави до загального строку відбування покарання, призначеного вироком суду України, підлягають застосуванню, зокрема, у випадках, коли особа утримувалася під вартою на території запитуваної держави у зв'язку з вирішенням питання про її видачу, але не була видана в Україну

Постанова колегії суддів Першої судової палати ККС ВС від 06.07.2023 у справі № 754/1100/17: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/112164279>.

27.2. Відмова у видачі особи (екстрадиції)

З моменту звернення іноземця у встановленому законодавством порядку до уповноваженого органу держави із заявою про визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, або особою, яка потребує тимчасового захисту, така особа перебуває під захистом України протягом розгляду цієї заяви, а також під час оскарження відмови в наданні такого статусу, а тому прийняття рішення про екстрадицію цієї особи державі,

громадянином якої вона є, не відповідає вимогам закону. Якщо такий іноземець є громадянином Російської Федерації, однак на момент розгляду касаційної скарги прокурора він проходить військову службу, захищаючи територію України від військової агресії Російської Федерації, то екстрадиція до держави, яка здійснює військову агресію проти України, може призвести до негативних наслідків, зокрема до загрози його життю, здоров'ю чи застосування тортур.

Ухвала апеляційного суду, якою залишено без зміни ухвалу слідчого судді місцевого суду про скасування постанови Генерального прокурора про видачу (екстрадицію) громадянина Російської Федерації може бути оскаржена в касаційному порядку лише прокурором з мотивів неправильного застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою

Постанова колегії суддів Другої судової палати ККС ВС від 23.03.2023 у справі № 757/56198/21-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/109911745>.

27.3. Рішення за запитом про видачу особи (екстрадицію)

Зупинення дії та вихід України з Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах і Протоколу до Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах від 22.01.1993 у зв'язку з військовою агресією російської федерації передбачає припинення правового співробітництва судів та інших компетентних органів України з відповідними органами російської федерації і республіки білорусь з питань надання правової (судової) допомоги та екстрадиції у цивільних і кримінальних справах на підставі Конвенції

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 06.12.2023 у справі № 757/12448/22-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/115445757>.

27.4. Порядок оскарження рішення про видачу особи (екстрадицію)

Підставою для оскарження в касаційному порядку рішення апеляційного суду про видачу особи (екстрадицію) є неправильне застосування судом норм міжнародних договорів України, якщо скасування рішення про видачу (екстрадицію) перешкоджає подальшому провадженню щодо особи, видача якої запитувалася іноземною державою.

Рішення суду апеляційної інстанції, яким скасовано ухвалу слідчого судді про видачу (екстрадицію) у зв'язку з неналежною перевіркою екстрадиційними органами стану здоров'я запитуваної особи, яка в установленому порядку звернулася щодо визнання її біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, що на час апеляційного провадження не було розглянуто по суті, є обґрунтованим та відповідає вимогам закону

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 26.06.2023 у справі № 757/13184/22-к: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111972722>.

28. Особливий режим досудового розслідування, судового розгляду в умовах воєнного стану

28.1. Особливий режим кримінального провадження в умовах воєнного стану

В умовах воєнного стану суд, склавши та підписавши повний текст вироку, має право проголосити лише його резолютивну частину, вручивши учасникам судового провадження повний текст вироку в день його проголошення

Постанова колегії суддів Третьої судової палати ККС ВС від 13.09.2023 у справі № 638/4224/22: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113536486>.

Огляд судової практики Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду за 2023 рік / Упоряд.: управління аналітичної та правової роботи Касаційного кримінального суду департаменту аналітичної та правової роботи. Київ, 2024. –106 с.

Застереження: видання містить короткий огляд судових рішень Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. У кожному з рішень викладено лише основний висновок щодо правового питання, яке виникло у справі. Для правильного розуміння висловленої в судовому рішенні правової позиції необхідно ознайомитися з його повним текстом, розміщеним у Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Стежте за нами онлайн:

 fb.com/supremecourt.ua

 t.me/supremecourtua

 @supremecourt_ua